

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 114

София, четвъртък, 22 юний

1933 г.

122. заседание

Вторник, 20 юний 1933 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 17 ч. 35 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	2809	Законопроекти:	
Предложение за одобрение подписаното въ София на 3 юний 1933 г. между България и Югославия допълнение към конвенцията за ликвидация на двувластнитѣ имоти, сключена между дветѣ държави на 14 февруарий 1930 г. (Съобщение)	2809	1) за измѣнение закона за трудовитѣ земеделѣски стопанства. (Трето четене — продължение разискванията и приемане).	2809
		2) за бюджета на разнитѣ фондове на държавата за 1933/1934 финансова година. (Първо четене).	2812
		Дневенъ редъ за следващото заседание	2832

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Има нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Ангеловъ Боянъ, Ангеловъ Иванъ, Бошанковъ Тодоръ, Василевъ Григоръ, Василевъ Иванъ, Върбенковъ Димитъръ, Георгиевъ Павелъ, Даскаловъ Стефанъ, Дековъ Петко, Джанкардашлийски Димитъръ, Дочевъ Момчо, Дрънски Димитъръ, Енчевъ Георги, Желябовъ Жеко, Запряновъ Петко, п. Захариевъ Захари, Ивановъ Борисъ Недковъ, Йордановъ Георги, Йордановъ Желю, Лунговъ Николай, Маринчевъ Георги, Милановъ д-ръ Кънчо, Мирски Христо, Митковъ Сеферинъ, Петковъ Стефанъ, Петровъ Никола, Поповъ Стефанъ, Свиначевъ Добри, Станишевъ д-ръ Константинъ, Стояновъ Георги, Таслаковъ Цвѣтко, Тонковъ Тодоръ, Шидерски Едрю и Шишковъ Георги)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. Стефанъ Поповъ — 2 дена;
На г. Николай Савовъ — 1 день;
На г. Вѣчко Кушевъ — 1 день;
На г. Иванъ Василевъ — 1 день;
На г. Георги Енчевъ — 2 дена;
На г. Трифонъ Георгиевъ — 2 дена;
На г. Димитъръ Върбенковъ — 8 дни и
На г. Тодоръ Тонковъ — 10 дни.

Народниятъ представитель г. Стойчо Георгиевъ иска да му се разреши 1 день отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 32 дни отпускъ. Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да се разреши на народния представитель г. Стойчо Георгиевъ 1 день отпускъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представитель г. Петко Чорбаджиевъ иска да му се разреши 2 дена отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 28 дни отпускъ. Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да се разреши на народния представитель г. Петко Чорбаджиевъ 2 дена отпускъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Народното събрание, че отъ Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията е по-

стъпило предложение за одобрение подписаното въ София на 3 юний 1933 г. между България и Югославия допълнение къмъ конвенцията за ликвидация на двувластнитѣ имоти, сключена между дветѣ държави на 14 февруарий 1930 г. (Вж. прил. Т. I № 89)

Предложението ще бѣде раздадено на г. г. народнитѣ представители и поставено на дневенъ редъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Искамъ думата преди дневния редъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Имате думата.

Р. Маджаровъ (д. сг): Г. председателю! Миналия вторникъ азъ подадохъ запитване, въ което искахъ да ми се отговори, какво е направило и какво мисли да направи правителството, за да се прекратятъ веднѣжъ завинаги убийствата, които ставатъ въ България и които иматъ политически характеръ въ по-голѣмата си частъ. Сега питамъ, кога ще следва да бѣде поставено това запитване на дневенъ редъ, толкова повече, че сесията се привършва, а убийствата продължаватъ и следъ подаването на интерпелацията да се ниятъ всѣки день.

Моля да ми се отговори.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Маджаровъ! Бюрото на Камарата ще направи потребното, за да може г. министъръ-председателъ и г. министърътъ на вътрешнитѣ работи да бѣдатъ готови да Ви отговорятъ на запитването.

Р. Маджаровъ (д. сг): Но въ течение на тия дни, защото сесията свършва на 24, г. председателю.

И. Велчевъ (з): Ще я продължимъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Бюрото на Камарата взема актъ отъ Вашитѣ думи.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ: трето четене на законопроекта за измѣнение на закона за трудовитѣ земеделѣски стопанства — продължение.

Постъпили сж предложения отъ г. министра на земледѣлието. Първото предложение е: (Чете) „Въ § 2 — чл. 2 — буква д, вмѣсто думитѣ: „до 1½ декари на домакинство за училищнитѣ“ да се поставятъ думитѣ: „до 2 декари на домакинство за училищнитѣ“ и вмѣсто думитѣ: „до 1 декаръ на домакинство за скотовъднитѣ“, да се поставятъ думитѣ: „до 1½ декари на домакинство за скотовъднитѣ“ и пр.

Който отъ г. г. народнитѣ представители приема това предложение на г. министра на земледѣлието, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Второ предложение е: (Чете) „Къмъ чл. 2 се прибавя забележка VI: общинскитѣ мери и земи на неземледѣлскитѣ градове не се засѣгатъ отъ тоя законъ. Отчужденитѣ по силата на досегашния законъ за т. п. с. такива се връщатъ на общинитѣ. Последнитѣ обезщетяватъ оземленитѣ за извършенитѣ въ тѣхъ строежи, подобрения и др. и влизатъ въ споразумение съ сѣщитѣ за използването имъ, ако общината намѣри това за нужно и целесъобразно.

„По изключение, не се повръщатъ на градскитѣ общини даденитѣ вече градски мери и земи за сгради и дворища и има застроени такива, както и на всички оземлени инвалиди. На бѣжанцитѣ неземледѣлци работната земя се отнема“.

Който приема тая прибавка къмъ чл. 2, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Кемилевъ (д. сг. Ц): Малцинство, г. председателю. Провѣрете.

А. Христовъ (д. сг. Ц): Кой предлага?

И. Велчевъ (з): Г. министърътъ на земледѣлието прави предложението.

Н. Кемилевъ (д. сг. Ц): Вѣрѣки това, малцинство бѣше.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Оспорвате ли, г. Кемилевъ?

Н. Кемилевъ (д. сг. Ц): Да.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Добре. Ще ви прочета още веднѣжъ предложението: (Чете) „Къмъ чл. 2 се прибавя забележка VI:

„Общинскитѣ мери и земи на неземледѣлскитѣ градове не се засѣгатъ отъ тоя законъ. Отчужденитѣ по силата на досегашния законъ за т. п. с. такива се връщатъ на общинитѣ. Последнитѣ обезщетяватъ оземленитѣ за извършенитѣ въ тѣхъ строежи, подобрения и др. и влизатъ въ споразумение съ сѣщитѣ за използването имъ, ако общината намѣри това за нужно и целесъобразно.

„По изключение, не се повръщатъ на градскитѣ общини даденитѣ вече градски мери и земи за сгради и дворища и има застроени такива, както и на всички оземлени инвалиди. На бѣжанцитѣ, неземледѣлци, работната земя се отнема“.

Който приема това предложение на г. министра на земледѣлието, моля, да вдигне рѣка.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Искамъ думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Мнозинство, Събранието приема.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Г. председателю! Азъ искахъ думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: При третото четене само се гласува, не може да се говори.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Искамъ по това предложението думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣма да ви дамъ думата, защото е гласувано вече и защото вчера тия предложения председателстващиятъ г. Захариевъ ги е челъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Преди гласуването всѣкога може да се иска думата и може да се говори по предложенията. Всѣки народенъ представителъ има това право.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Гласувано е вече, какво искате?

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Преди да гласувате азъ почукахъ и искахъ думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Два пѣти Ви четохъ предложението. Ликвидирано е вече.

Третото предложение на г. министра на земледѣлието, което тоже вчера е четено, гласи: „Къмъ чл. 8, § 11, се прибавя следната забележка: „Сумитѣ, които следва да се платятъ за иззетитѣ общински мери и земи, дадени въ ползуване на училищнитѣ фондове, се изплащатъ на училищното настоятелство въ населеното мѣсто“.

Който приематъ това предложение на г. министра на земледѣлието, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Кемилевъ (д. сг. Ц): Демократитѣ ги впрегнаха! Турнали имъ юздата! Какъ го мислѣхме, какъ стана!

П. Попивановъ (з): Вие задушница ли чакахте?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Четвъртото предложение, което прави г. министърътъ на земледѣлието е следното: (Чете) „Алинея втора на буква „б“ отъ чл. 20, § 28, се измѣнява както следва: „Общинскитѣ комисии за поземелна собственостъ се състоятъ отъ агронома или неговъ замѣстникъ за председателъ и за членове: мировия сѣдия и единъ общински съветникъ земледѣлецъ-стопанинъ, посоченъ отъ общинския съветъ и назначенъ отъ министра на земледѣлието“.

Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пѣдаревъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! По нашата конституция правосѣдното ведомство е издигнато на една особена висота. И когато въ една комисия ще има да заседаватъ членове отъ различни ведомства, ние ще сгрѣшимъ, ако не възложимъ председателството на тая комисия на участващия въ нея представителъ на правосѣдното ведомство. Ето защо азъ смѣтамъ, че ще бѣде добре да се поправи предложението, като се постави комисията да се председателства отъ мировия сѣдия.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Теодосий Кънчевъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! И азъ считамъ, че се създава единъ лошъ прецедентъ, подбиващъ престижа на правосѣдието, когато въ комисията, за която се говори тукъ, мировиятъ сѣдия ще бѣде членъ подъ председателството на агронома.

Т. Торбовъ (д): Защо да не бѣде?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Азъ считамъ, че мировиятъ сѣдия ще представлява по-голяма гаранция за обективностъ при разрешаването на тия въпроси, при които агрономътъ, повече или по-малко, е непосредствено заинтересуванъ. Отъ друга страна мировиятъ сѣдия, познаващъ процедурата, която трѣбва да се следва, ще може да изпълнява службата на председателъ по-добре, а другитѣ двама да бѣдатъ членове.

Б. Ецовъ (д): Агрономътъ въ всѣки случай е по-компетентенъ.

П. Гаговъ (д. сг. Ц): А-а-а!

Б. Ецовъ (д): Разбира се.

П. Попивановъ (з): Мировиятъ сѣдия физически нѣма да има възможностъ да бѣде председателъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Създадена е една традиция, която е много добра, всички комисии, дѣто е призовано сътрудничеството на правосѣдната властъ, да бѣдатъ председателствувани отъ органа на сѣдебната властъ. Така е, напр., въ дисциплинарнитѣ училищни и лѣкарски съвети. Председателството на училищния дисциплинаренъ съветъ, на висшия лѣкарски дисциплинаренъ съветъ, на окръжния лѣкарски дисциплинаренъ съветъ — навсѣкжде, кѣдето се търси сътрудничеството на сѣдебната властъ, поради компетентностъ, поради процесуална и сѣдебна вещина — се дава на органа на сѣдебната властъ. И азъ бихъ ви молилъ тази традиция, чрезъ която се подчертава едно довѣрие, единъ

кредит, един престиж на съдебната власт, да се запази и въ настоящия случай — мировият съдия, като най-подходящ, да бъде арбитър при тия спорове, той да бъде председател на тази комисия.

П. Попивановъ (з): Един въпросъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Моля ви се, разберете, че не може да говорите, безъ да вземете думата.

П. Попивановъ (з): Един въпросъ ще задамъ. Само тѣ ли ще приказватъ?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Поискайте думата. Има думата г. министърътъ на земледѣлието.

Министъръ К. Муравиевъ: Който прочете въ законопроекта какви сѣ обязанности и каква е работата, която предстои на общинскитѣ комисии, ще види, че председателътъ трѣбва да има необходимата компетентностъ въ случая, за да може да изпълнява своята роля, и затова се сложи агрономътъ да бъде председател. Азъ мисля, покрай другото, че е лоша практиката да се монополизира довърието или моралниятъ елементъ само за една частъ отъ чиновничеството, като другата частъ още отсега почне да се подозира въ известно пристрастие или негодностъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Нищо подобно.

Министъръ К. Муравиевъ: Защото, ако юриститѣ говорятъ за моралния ликъ на мировия съдия, ще се намѣрятъ тукъ представители на агрономството, които ще говорятъ същото за агрономитѣ, за едно съсловие, което досега не е дало поводъ да се подозира въ партизанство, немораленъ животъ или неподготвеностъ за неговата служба.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Измѣствате въпроса.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министъръ К. Муравиевъ: Понеже тукъ службата е изключително отъ компетентностъ на агронома, а мировиятъ съдия ще бъде въ помощъ на службата съ своето познаване на нѣщата отъ гледище на правосъдието и справедливостта, затуй на агронома е дадено председателството на комисията. Моля ви да приемете текста тъй, както е предложенъ. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Андрей Ляпчевъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Вземамъ думата не по конкретния случай, а по едно много криво разбиране на г. министра на земледѣлието. (Възражения отъ земледѣлицѣтѣ)

С. Славовъ (з): Само твоитѣ разбирания сѣ прави!

А. Ляпчевъ (д. сг): Моля ви се, вие тълкувайте, както щете, но ме изслушайте. Ще ви припомня, че борбата, която водихме съ водителитѣ на днешното правителство, бѣше за единна морално силна властъ. Добре, но тая единна, морално силна властъ въ конкретния случай не може да се изрази по начина, по който г. министърътъ на земледѣлието разбира, а именно съдията, който се вика въ тая комисия, да бъде членъ, а да бъде председател агрономътъ. И двамата сѣ специалисти — и агрономътъ, и мировиятъ съдия — само че тѣзи двама специалисти сѣ много добре характеризирани въ нашия основенъ законъ. Ние имаме раздѣлена държавната единна властъ на три власти: законодателна, изпълнителна и съдебна. Това е много сериозно нѣщо.

А. Цанковъ (д. сг. Ц): Тия работи тѣ не ги знаятъ.

А. Ляпчевъ (д. сг): Изпълнителната властъ въ всичкитѣ си свои функции може да се представлява отъ представителя на Министерството на външнитѣ работи — отъ окръжния управителъ. Всички останали функции на държавната властъ се изпълняватъ отъ специалисти, експерти, които не сѣ носители на държавната властъ. Когато заседава въ тая комисия съдия, вие внасяте партизанлъкъ, г. министре на земледѣлието, като подчинявате съдията на агронома.

Министъръ К. Муравиевъ: Вие направихте председателъ на окръжната комисия по закона за трудовитѣ зе-

мледѣлски стопанства окръжния управителъ. Това е партизанство.

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ съжалявамъ крайно, че не е тукъ г. министъръ-председателътъ, за да отправя къмъ него този въпросъ. (Ръжкоплѣскания отъ сговориститѣ крило Ляпчевъ и крило Цанковъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Александъръ Николаевъ.

А. Николаевъ (з): Г. г. народни представители! Вземамъ думата, само за да посоча на г. Ляпчевъ, че не е правъ, като смѣта, че когато на съдията, членъ на комисията, не се дава председателското мѣсто, се партизанствува. Вие знаете много добре, че въ Министерството на благоустройството съществува върховна техническа комисия, която разрешава много голѣми въпроси, въ която участва не единъ мирови съдия, но единъ апелативенъ съдия, и никой до сега не е смѣталъ, че на този апелативенъ съдия е уроненъ престижътъ, или въобще е уронено достоинството на съдийството, като той е само членъ на комисията, а председателъ на тая комисия е инженеръ. Отъ редъ години насамъ това е така. А тамъ се решаватъ въпроси за милиони, въпроси стократно по-голѣми, отколкото тия, които има да решава тая комисия по т. з. с.

А. Ляпчевъ (д. сг): Тя е за временни работи.

А. Николаевъ (з): Смѣтамъ, че е погрѣшна тезата на г. Ляпчевъ и че по-скоро отъ негова страна се партизанствува, като се заблуждава Народното събрание по този въпросъ.

С. Мошановъ (д. сг): Председател на тая комисия, за която вие говорите, е главниятъ директоръ.

А. Николаевъ (з): Но той е инженеръ.

С. Мошановъ (д. сг): Той е главенъ директоръ, а тукъ е агрономъ или неговиятъ замѣстникъ. Турете поне само агрономъ, недейте слага или неговия замѣстникъ — писаря му.

Министъръ К. Муравиевъ: Може ли писарътъ да бъде неговиятъ замѣстникъ?

С. Мошановъ (д. сг): Отъ де да знаемъ кой е.

Министъръ К. Муравиевъ: Не познавате службата. Има околийски агрономъ, има и участковъ агрономъ.

Н. Кемилевъ (д. сг. Ц): Мировиятъ съдия не може да бъде назначенъ отъ министра на земледѣлието.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Пристъпваме къмъ гласуване.

Който отъ г. г. народнитѣ представители приема прочетената прибавка къмъ алинея втора на буква б отъ чл. 20, § 28, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Кемилевъ (д. сг. Ц): Ашколсунъ, бе демократи!

А. Капитановъ (з): Много съжалявамъ, че плановетѣ вие сѣ неосъществими днесъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има предложение забележката къмъ чл. 18, § 26, да се премахне.

Който отъ г. г. народнитѣ представители приема предложението на г. министра на земледѣлието, забележката къмъ чл. 18, § 26, да се премахне, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

А. Циганчевъ (з): (Къмъ сговориститѣ) Защо гласувате, нали сте оппозиция?

С. Мошановъ (д. сг): (Къмъ земледѣлицѣтѣ) Сега Васъ ви вързаха!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието.

Министъръ К. Муравиевъ: Г. г. народни представители! По поводъ на забележката къмъ чл. 18, която повдигна толкова споръ, правителството реши да ви предложи вмѣсто нея, следната нова забележка къмъ чл. 18, § 26: (Чете) „Унищожениетѣ по разпореждане на чл. чл. 8 и 34

отъ закона за трудовитъ земеделски стопанства актове за собственост, издадени въз основа на чл. чл. 6, 13 и 58 отъ закона за трудовата поземелна собственост, се възстановяватъ и оставатъ въ сила, ако правоимащиятъ по такъвъ актъ се намира въ владение на имота и при условие, че следъ това не е придобилъ същия имотъ и на друго основание.

„Възстановяването става само за една парцела, съгласно регулационния планъ.“

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които отъ г. г. народнитъ представители приематъ предложената забележка къмъ чл. 18, § 26, така, както се прочете отъ г. министра на земеделството, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Постъпило е предложение отъ народния представител г. Кораковъ, подписано отъ нужното число народни представители въ смисълъ: (Чете) „Къмъ § 1 и къмъ чл. 1 на закона за измѣнение и допълнение на закона за трудовитъ стопанства, следъ думата „преселници“ да се прибавятъ и думитъ „общински сиропиталища или такива, издържани отъ благотворителни дружества, уставитъ на които сѫ редовно утвърдени“. И на края, каго забележка, се прибавя: „Следъ разтурянето на тия сиропиталища, дадената за оземляване земя се повръща обратно къмъ фонда за поземелна собственост и комасация“.

Министъръ К. Муравиевъ: Не мога да приема това предложение, защото същиятъ въпросъ ще бѣде уреденъ съ закона за подпомагане пострадалитъ отъ войнитъ.

К. Кораковъ (д): При тая декларация на г. министра на земеделството, че действително ще бѣдатъ оземлени сиропиталищата съ законопроекта, който се готви, азъ оттеглямъ моето предложение. Надѣвамъ се, че действително сиропиталищата у насъ ще бѣдатъ оземлени, защото имъ е нужна земя, за да се поддържатъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Пристъпваме къмъ гласуване на законопроекта на трето четене.

Които отъ г. г. народнитъ представители приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за трудовитъ земеделски стопанства, заедно съ току-що вотиранитъ и приети предложения, поправки и забележки, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. I, № 73)

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за бюджета на разнитъ фондове на държавата за 1933/1934 финансова година.

Съгласно практиката, моля г. г. народнитъ представители да се съгласятъ, понеже законопроектътъ е общиренъ, да се прочетатъ само първиятъ и последниятъ членове. Които сѫ съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Замѣстникъ-секретаръ К. Кораковъ (д): (Прочита първия и последния членове отъ законопроекта за бюджета на разнитъ фондове на държавата за 1933/1934 финансова година — вж. прил. Т. I, № 88)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Ще ви моля да се съгласите законопроекта да бѣде приетъ на първо четене безъ дебати, като дебатитъ по принципъ станатъ при второто му четене.

С. Мошановъ (д. сг): Г. председателю! Това не е необходимо, защото бюджетарната комисиия ще се събере чакъ утре. Сигурно общитъ дебати ще се приключатъ днесъ. Ако се разисква законопроектътъ по принципъ сега, нищо нѣма да загубите, защото и безъ това бюджетарната комисиия е свикана за утре да го разгледа.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Ще положи на гласуване.

Г. Петровъ (нац. л): Г. министър-председателю! Какъ може да се гласува? Вие снощи направихте декларация, че само при съгласие на народнитъ представители може при първото четене да не станатъ дебати. Не може председателството да гласува.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Успокойте се, г-да! Разбрахъ въпроса. Снощи поканихъ Парламента, особено представителятъ на опозицията, ако сѫ съгласни, да направимъ това. Но никой не иска да ви отнема правото да говорите.

Г. Петровъ (нац. л): Тъкмо това пледирамъ и азъ. Какъ може председателството да полага въпроса на гласуване?

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Казвамъ, снощи представителятъ на опозицията, г. Ляпчевъ, ни каза, че законопроектътъ трѣбва да го има въ дневния редъ, та тогава да се положи на гласуване изпращането му въ комисията, безъ да бѣде разискванъ. Законопроектътъ днесъ го има въ дневния редъ, г. Петровъ и други искатъ да дебатиратъ — дайте имъ думата, г. председателю.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ казахъ: ако нѣма противно мнение, законопроектътъ може да мине безъ дебати на първо четене; но председателството не може да гласува.

А. Буровъ (д. сг): Така е.

Г. Петровъ (нац. л): Той искаше да вотира това предложение.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Моля болшинството, моля и Парламента, ако не се съгласяватъ да мине законопроектътъ на първо четене безъ дебати, които да станатъ при второто четене, тогава да се ладе думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): (Отъ трибуната) Представениятъ ни законопроектъ за бюджета на разнитъ фондове на държавата тая година представлява една особеност — че числото на фондоветъ се увеличава съ тѣй наречения фондъ за изплащане заплатитъ на учителитъ въ общинскитъ гимназии. Азъ по тоя фондъ нѣма да говоря, защото по бюджетопроекта на Министерството на народното просвѣщение се говори по него, изказаха се доста надежди, които нѣма, освенъ да пожелаемъ да се реализиратъ.

Въ цѣлата редица фондове, фигуриращи въ законопроекта, най-важни сѫ два: пенсионниятъ фондъ и фондътъ „Обществени осигуровки“. Съжалявамъ много, че излизаме туку да говоримъ въ отсъствието на заинтересованитъ министри. Народниятъ представителъ не говори и не бива да говори отъ трибуната на Народното събрание за галерията. Той трѣбва да бѣде изслушанъ отъ тия, които ще изпълняватъ бюджета, за да иматъ предъ видъ волята и мнението на народното представителство.

Азъ ще искамъ да направя доста интересни бележки, специално по фонда „Обществени осигуровки“. Този фондъ бѣше замисленъ като голѣмо дѣло, съ много голѣмо бъдеще; обаче както се изпълнява — и особено както е нареденъ сега представениятъ ни бюджетопроектъ за него — г. министърътъ на търгозията ноема една голѣма отговорностъ за бъдещето на този фондъ. И въпрѣки това, той не е счелъ за нужно да присѣтствува въ заседанието на Народното събрание, когато се разглежда основата на неговата социална политика.

Нѣкой отъ земеделцитъ: Защото снощи се каза, че законопроектътъ ще отиде въ комисията.

Н. Стамболиевъ (з): Той ще чете стенографския дневникъ и ще Ви отговори.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ще се огранича да говоря само по фонда „Обществени осигуровки“, защото той дава възможностъ изобщо да се говори за политиката на правителството по отношение защитата на труда въ България. Напоследъкъ ние се мѣчимъ да дадемъ видъ, че се грижимъ за това или онова съсловие въ България. Трѣбва да признаемъ, обаче, че малко грижи се полагатъ за една частъ отъ българския народъ, която най-вече трѣбва да привлича нашитъ грижи, защото нѣма нито имотъ, нито нѣкакъвъ капиталъ, освенъ дветъ си рѣще. А тия две рѣще днесъ сѫ почти въ невъзможностъ да изкаратъ необходимата прехрана. Днесъ се говори за криза въ земеделството, за ниски цени на земеделскитъ произведения, за бедствие въ българското село, но поне селянинътъ има утешението, че притежава онова, което е нужно за неговата прехрана и тая на семейството му. Българското работничество днесъ почти нѣма тая сигурностъ, а утрешниятъ день се изправя предъ него съ още по-тежки перспективи. Фондътъ „Обществени осигуровки“ даваше на българскитъ работници поне надеждата, че въ него тѣ могатъ да намѣрятъ подкрепа, за да запазятъ своята работоспособностъ въ дни на нещастие и на болестъ, и най-вече да намѣрятъ минимална помощъ, да получатъ поне своя хлѣбъ въ дни на безработица, като днешната. Тая надежда, която тѣ сѫ право

можеха да хранят от фонда „Обществени осигуровки“ — така, както той беше замислен и при сръдствата, които законът му осигуряваше — днес трѣбва да излезе от съзнанието на българския работник, ако той прегледа бюджетопроекта на този фонд, както ни е представен. И въ подкрепа на тая мисъл азъ ще разгледамъ смѣтките на фонда „Обществени осигуровки“ една по една — така, както тѣ фигуриратъ въ закона за общественитѣ осигуровки.

Най-напредъ ще разгледамъ смѣтка „злополука“. Г. г. народни представители! Разходитѣ, които държавата понася по изплащането помощитѣ за лѣкуване при злополука и пенсийтѣ при злополука, се покриватъ, като се разпредѣлятъ изразходванитѣ суми презъ текущата година да се събератъ следващата година отъ работодателитѣ, пропорционално на заетитѣ въ предприятия работници и на сумата на изплатенитѣ надници. Обаче какво става въ действителностъ? Въ действителностъ всичкитѣ разходи по злополуки, или по-голѣмата частъ отъ тѣхъ, легнаха изключително на другитѣ смѣтки по фонда „Обществени осигуровки“ — болестъ, инвалидностъ и старостъ. И по този начинъ сумитѣ, които поставятъ по смѣткитѣ „болестъ и майчинство“, „инвалидностъ и старостъ“, вмѣсто да се капитализиратъ, за да могатъ единъ денъ да бждатъ достатъчни да осигурятъ съ пенсии всички работници, които отъ 1925 г., откакъ се създаде законътъ, ще започнатъ да настигатъ възрастта 60 години, отъ година на година се ядатъ. Капиталътъ на фонда „Обществени осигуровки“ се яде най-вече следствие на това, че не се събиратъ вноскитѣ отъ работодателитѣ по смѣтка „злополука“. Обаче веднага трѣбва да прибавя, че ако тѣзи вноски по смѣтка „злополука“ не се събиратъ, вината не е у работодателитѣ, а е въ системата, която се създаде отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда, като неправилно тѣкува закона и неправилно разпредѣля вноскитѣ. И въ началото на тая година българскитѣ работодатели и особено българскитѣ занаятчи бѣха сюрпризирани съ червени известия съ които имъ се искаха астрономически, съ огледъ на днешното положение на българския занаятчия, вноски за „злополука“. Но самата властъ видѣ, че ще трѣбва да затворимъ почти всички занаятчийски работилници, ако вземе да екзекутира и по реда на събирането прѣжитѣ данъци събере тѣзи вноски за злополука. Причината е, че вмѣсто да се изпълнятъ разпоредбитѣ на закона, въ който се казва, че само на прекратилитѣ своето съществуване предприятия и на тѣзи, които сж обявени въ несъстоятелностъ, недоборитѣ ще се прехвърлятъ за следващата година, Министерството на търговията, промишлеността и труда взема всички недобори отъ 1925 г. до текущата година, събира ги на едно и заедно съ следующитѣ се вноски за текущата година образува една обща сума и я разпредѣля. И какво излиза? Че отъ добросъвестнитѣ работодатели, които сж си платили своитѣ вноски презъ миналата година, се иска да заплатятъ и вноскитѣ на всички недобросъвестни и неиздѣлжили се работодатели. По този начинъ се получиха едни баснословни суми, които особено българското занаятчиство въ никой случай не може да понесе. Фондътъ се намѣри предъ една невъзможностъ да ги събере. Виждаме, че цѣлата сума за издрѣжка на смѣтка „злополука“ продължава да лежи върху други две смѣтки, отъ които тя не може да взема сръдства за своята издрѣжка. Това изглежда, че е забелязано отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда и затова въ новия чл. 35 б, който се създава въ закона за общественитѣ осигуровки съ чл. 13 на разглеждания законопроектъ, се прави единъ опитъ да се поправи тази работа — но факултативно — съ единъ текстъ, въ който се влага една обща идея, безъ да се каже практическитѣ начинъ, за да могатъ да се избѣгнатъ досегашнитѣ грѣшки. Споредъ менъ, досегашната система се оказа непригодна за нашитѣ условия. Следъ като изведенъ разходъ е извършенъ, да го разпредѣлишъ на нашитѣ работодатели — мѣчно се плаща. Работодателитѣ почнаха да виждатъ въ тия червени известия, червенитѣ известия за данѣцитѣ, и вноската за злополука почна да тежи въ съзнанието на работодателитѣ, като единъ новъ данѣкъ, който имъ се налага. Затова трѣбва да преминемъ къмъ събиране вноскитѣ за смѣтка „злополука“ по същия начинъ, по който се събиратъ вноскитѣ по смѣтка „болестъ и майчинство“, т. е. съ седмични вноски, събиращи само отъ работодатели, защото навсѣкжде професионалниятъ рискъ лежи изключително върху работодателитѣ. По този начинъ неусѣтно, съ минимални вноски, ще могатъ да се събиратъ сумитѣ, необходими за издрѣжка на смѣтка „злополука“.

Това още повече може да се приеме, г. г. народни представители, защото ние вече имаме опитъ отъ 6—7-годиш-

ното приложение на закона, какъ се разпредѣля рискътъ на злополука по различнитѣ професии, и министерството ще може да изчисли сръдно каква сума ще бжде необходимо да се събира годишно за смѣтка „злополука“ и да я разпредѣли между работодателитѣ, обаче събирането да става чрезъ предварителни вноски, по системата на осигуряването, за да може да се понесе леко отъ работодателитѣ и особено, г. г. народни представители, отъ занаятчиитѣ, защото въ никой случай тѣ не могатъ да понасятъ тия вноски така, когато имъ се искатъ наведнѣжъ за 2—3 години, и вследствие на тая невъзможностъ да ги платятъ, смѣтката „злополука“ отъ година на година забатачва.

По втория работнически рискъ — болестта и майчинството — правителството на Народния блокъ въ първата половина на своето управление, когато министъръ на търговията бѣше г. Георги Петровъ, направи една, споредъ мене, решителна реформа съ опита да премахне свободния лѣкарски изборъ. Трѣбва да се съжалева, че безъ да ни се дадоха какви и да било данни по отношение резултата отъ тоя опитъ, по отношение на разходитѣ — дали по-малко струва на фонда системата на назначенитѣ лѣкари, отколкото тая на свободния лѣкарски изборъ — на другия денъ, следъ като г. Георги Петровъ напусна Министерството на търговията, се възстанови свободниятъ лѣкарски изборъ. А съ новата алинея, която се прибавя къмъ чл. 43 в отъ закона за общественитѣ осигуровки съ предложението законопроектъ, се отива още по-далеко: даже въ градове, въ които има лѣчебни заведения, издрѣжани отъ фонда, даже въ градове, въ които има лѣкари, назначени отъ фонда да даватъ медицинска помощъ на работницитѣ, допуска се, паралелно съ това, свободенъ изборъ на лѣкаръ. Това е единъ луксъ, г. г. народни представители, който не е по силитѣ на ежедневно изтощавания се фондъ „Обществени осигуровки“. И трѣбва да се съжалева, че по тая материя, която е най-деликатна, която е основата на фонда „Обществени осигуровки“, Парламентътъ, управлението, хората отъ министерската маса, всички се лутаме, поради протеститѣ на заинтересованитѣ. Не можемъ да си наложимъ, изхождайки изключително отъ дветѣ задачи, които трѣбва да преследваме въ този случай — закрепването на фонда и доброто лѣкуване на работника — обективно да разгледаме въпроса за избора на лѣкаря и да решимъ коя система ние ще трѣбва да предпочетемъ.

При създаването на закона за „Обществени осигуровки“ възприехме абсолютно свободния изборъ на лѣкаря. Следъ това, поради лошитѣ резултати, които се дължатъ на злоупотребление съ довѣрието, което се даде на лѣкарското съсловие, къмъ което имаме основание да погледнемъ съ по-голѣмо довѣрие, се пристѣпни къмъ ограничение на свободния изборъ на лѣкаря. Възприе се смѣсената система; единъ лѣкаръ може да лѣкува известно число работници, като тия работници не могатъ да отидатъ при другъ лѣкаръ, освенъ при оня, когото сж избрали пръвъ пътъ, когато сж се разболѣли, безъ да посочатъ причинитѣ за това. При тая система хемъ се запазваше свободата на работника да си избере своя лѣкаръ, хемъ същевременно му се отнемаше правото да скита отъ лѣкаръ на лѣкаръ, съ огледъ на това, кой ще му даде по-изгодно условие, съ огледъ спекулиране съ сръдствата на фонда.

Но безъ да дочака резултата отъ тая смѣсенa система, която азъ считамъ, че може би ще бжде сръдниятъ, добриятъ пътъ, г. Георги Петровъ я премахна и пристѣпни къмъ назначаването на лѣкари. Обяви се бойкотътъ отъ Лѣкарския съюзъ, създаде се едно настроение, подъ натискъ на което г. министъръ Гичевъ, считамъ много прибрано, преди да е видѣлъ резултатитѣ отъ новата система, за да могатъ да се сравнятъ съ резултатитѣ отъ пораншната система, и да се намѣри сръдниятъ пътъ, възприе системата на свободния изборъ на лѣкаря. Значи, безъ да имаме резултати отъ смѣсената система, която ние въведохме, безъ да имаме резултати отъ системата, която г. Георги Петровъ наложи, веднага преминаваме къмъ абсолютно свободния изборъ на лѣкаритѣ, даже и тамъ, където има издрѣжани отъ фонда лѣчебни заведения.

Н. Стамболиевъ (з): Г. Машановъ! Ами ако се окаже, че лѣкаритѣ-хигиенисти не сж достатъчни, за да дадатъ навреме помощъ на работницитѣ?

С. Машановъ (д. ср): Г. Стамболиевъ! Нѣма да навлизаме тукъ въ подробности, защото ше ви отнема много време. Азъ искамъ да кажа, че щомъ мѣаме резултати отъ една система, не бива да я промѣняме. Това е едно логично разсѣждение, което се налага. И понеже ме пи-

тате, нека ви дамъ отговоръ. Отговорътъ може да ни го даде само практиката. Право или криво, направихте тази реформа — да се назначаватъ лѣкаритѣ — почакайте поне презъ една пълна бюджетна година да се приложи тая реформа, да видамъ какъ ще се отрази върху сръдствата на фонда, а после ще се вземе мнението на работническитѣ организации, на лѣкарскитѣ организации, на ония, които сѣ засегнати отъ тоя законъ, и тогава ние, Парламентътъ, да примиримъ противоречията. Но казахъ, че безъ да се видятъ резултатитѣ отъ смѣсената система, се пристѣпни къмъ назначаването на лѣкаритѣ, и безъ да дочакатъ резултатитѣ отъ последната система, хвърляте се къмъ свободния лѣкарски изборъ. Тая непоследователностъ оставяше и ще оставя въ неизвестностъ всички, които сѣ загрижени да тръгне фондътъ „Обществени осигуровки“ по единъ правилень пътъ. Нѣма данни, за да може да се разреши тоя въпросъ не сѣ огледъ интереситѣ на тогава или онюва, но само сѣ огледъ интереситѣ на работническото, което ще трѣбва да се лѣкува, сѣ огледъ интереситѣ на фонда, стотинкитѣ на който трѣбва да се пазятъ.

Н. Стамболневъ (з): Щомъ има по-голямъ контролъ, фондътъ ще бѣде запазенъ.

С. Мошановъ (д. сг): Обаче най-печално е положението, г. г. народни представители, на третата смѣтка — „инвалидностъ и старостъ“. Понеже законътъ се прилага само отъ 4-5 години и нѣма много работници, които да отговарятъ на условията, които да сѣ навършили 60-годишна възраст, всички гледаме сѣ радостъ, че приходитѣ на смѣтката „инвалидностъ и старостъ“ сѣ 40.000.000 л., а разходитѣ сѣ само 2.720.000 л. Вижда се, обаче, отъ бюджетопроекта, че излишъкътъ отъ кръгло 37 милиона лева се дава за други разходи, за други нужди, които нѣматъ нищо общо сѣ смѣтката „инвалидностъ и старостъ“. И какво става, г. г. народни представители? Въмѣсто да се капитализира тоя излишъкъ, да се остави на хранение и да се олихвява, за да може, когато вече нѣма да бѣждатъ нѣколко десетки, както сѣ сега работницитѣ, които ще се ползватъ отъ пенсий, а може да бѣждатъ десетки хиляди, да не намѣрятъ праздни каситѣ, както чиновницитѣ намиратъ праздни каситѣ на пенсионния фондъ, а да намѣрятъ своитѣ спестени сръдства въ продължение на години, за да имъ се осигурятъ пенсий. Тѣзи сръдства, днесъ виждаме да се изразходватъ за заплати и за други нужди, а за този фондъ се дава само това, което като действителенъ разходъ трѣбва да се извърши — 2.720.000 л. Това е една отговорностъ много голѣма, която се поема предъ бѣдещето на българското работничество. Отъ българския работникъ днесъ, когато надницата му е спаднала до положението да му бѣде недостатъчна само за хлѣбъ, се иска да прави жертви, за да внася вноски въ този фондъ. Този фактъ не трѣбва да се счита, че е едно подаяние отъ държавата въ полза на работническото, защото — азъ ще дойда по-нататкъ до това — държавата не е изпълнила задълженията, които е поела къмъ този фондъ по законъ. И днесъ, когато този фондъ е останалъ изключително да се образува отъ вноскитѣ на работодатели и работници, по-голямъ става вече не грѣшката, а престѣпленieto предъ бѣдещето на българското работничество, когато сумитѣ, които се събиратъ, за да се обезпечи неговата старостъ, се изразходватъ за съвършено чужди на целта нужди. Азъ съжалявамъ, че г. министърътъ го нѣма тукъ, за да чуе моегъ предупреждение, по този въпросъ и за да може той да каже мотивитѣ, по които е довелъ смѣтката „инвалидностъ и старостъ“ до едно пълно изчерпване, като сръдствата на тая смѣтка се изразходватъ за чужди на закона цели.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Г. Мошановъ! Какво бѣше Вашето становище по сѣщия въпросъ презъ вашето управление?

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ Н. Захариевъ)

С. Мошановъ (д. сг): Абсолютно сѣщото, това, което сега говоря. И ще Ви кажа, г. Димитровъ — нѣмамъ тукъ нужнитѣ данни, защото не можахъ да намѣря началника на бюджетоконтролното отдѣление на Министерството на търговията — че по всичкитѣ спестени суми се получаватъ лихви, които миналата година сѣ били 13.945.000 л., а сега се предвиждатъ да се получатъ 20 милиона лева. Виждате какъвъ капиталъ се е насѣбралъ отъ излишциитѣ, които презъ нашето управление винаги сѣж — и вѣ миналогодишния бюджетопроектъ не знамъ дали не е било така

— то е, че при единъ приходъ отъ 115.500.000 л. по различнитѣ смѣтки, за самитѣ смѣтки се изразходватъ само 97.745.000 л., а остатъкътъ, разликата, отива за съвършено други цели. А общиятъ приходъ на фонда „Обществени осигуровки“ е 145.400.000 л., разходътъ — 145.388.800 л. Значи за капитализиране ще остане едва една сума отъ нѣкакви 11.200 л., плюсъ сумата отъ 7 милиона лева, която ще се изразходва за постройката на болницата, защото, безспорно, тя ще влѣзе като капиталъ на фонда — недвижимъ имотъ.

А. Буковъ (з): Нѣщо за болницата да кажете? Въ ваше време ли се строи?

С. Мошановъ (д. сг): Болницата е една наша гордостъ, г. Буковъ. И азъ бихъ желалъ да чуя възраженията Ви по отношение нейната целесъобразностъ.

А. Буковъ (з): Ами мѣстото кой го избра?

С. Мошановъ (д. сг): По въпроса за мѣстото ще Ви кажа, че то се е избрало отъ една комисиия отъ компетентни хора, начело на която е билъ главниятъ директоръ на народното здраве, който и днесъ е такъвъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Личи колко е компетентна комисиията, щомъ е избрала това мѣсто.

С. Мошановъ (д. сг): Вие можехте да ни обвините, ако бѣхте изпратили това мѣсто да го избира некомпетентни хора, но когато сме турили въ комисиията главния директоръ на народното здраве, азъ мисля, че не може да се държи отговоренъ министърътъ, който е назначилъ тази комисиия, за това, че мѣстото не е било удобно.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Направиха една безобразна спекула сѣ избора на това мѣсто.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Димитровъ! Неправилно приложение и престѣпно приложение на една инициатива може да се критикува. Днесъ вие имате всичката възможностъ чрезъ финансовитѣ инспектори и прокуроритѣ, които сѣ подъ ваша заповѣдь, да поставите всѣкого на мѣстото. И азъ мисля, че никой тукъ нѣма да дigne рѣка, за да защити злоупотрѣбителитѣ на стотинкитѣ на работницитѣ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Тѣкмо тамъ е въпросътъ, че има престѣпление.

С. Мошановъ (д. сг): Тогава не остава друго, освенъ престѣпницитѣ, ако има такива, да ги турите на мѣстото. Азъ искамъ да кажа, че тази болница трѣбва чакъ по-скоро да се изкара и да стане дѣло, защото тя не само ще облекчи положението на българското работничество, но ще запълни една голѣма нужда — лѣчението на нуждаещитѣ се и на беднитѣ въ София. Защото вие знаете, че по отношение на болничното дѣло, особено въ София, се намираме въ единъ голѣмъ недоимъкъ.

Четвъртиятъ рискъ, г. г. народни представители, е безработицата. Ние сме втората държава въ Европа, която се грижи за риска „безработица“ чрезъ сръдствата на осигуряването и то — обръщамъ ви вниманието — чрезъ едно осигуряване не на книга. Въпрѣки днешното тежко материално положение и на народъ, и на държава, ежегодно десетки милиона лева се отдѣлятъ за помощи на безработнитѣ. Но, г. г. народни представители, много голѣма е илюзията на тия, които сѣ въ управлението, ако мислятъ, че сѣ съществуването на осигуровката противъ безработица сме си изпълнили дълга за намаляване, за прекратяване на безработицата. Това е само едно лѣкарство за бърза помощъ, но то не е сръдство за радикално лѣчение на тоя най-голямъ бичъ на работническото, който го лишава отъ сръдствата му за прехрана. Азъ дѣла да подчертая, че днешното управление е абсолютно дезинтересирано по отношение грижитѣ за създаване работа за работническото, което е въ безработица. Азъ имамъ случая, когато минаваше законътъ за увеличение приходитѣ на държавата, да изтъкна голѣмата грѣшка, която се направи отъ правителството чрезъ изчерпването на всички строителни фондове въ България — които бѣха събирани сѣ години, спестени пари за строежъ — като се дадохъ за заплати. Днесъ, когато държавата не е въ възможностъ да излъчва отъ редовнитѣ си приходи сръдства за строежъ, тя трѣбваше чрезъ фондоветѣ да запълни тази празнота. Днесъ сме изправени предъ положението, нито сѣ редовния бюджетъ, нито сѣ фондоветѣ, които сѣ употребени за други цели, да можемъ да вършимъ нѣкакви строежи и днесъ всичкитѣ професии, които сѣ свързани сѣ

строежа и които се наброяват повече от 14—15, се намират в много тежка безработица. Защото, с изключение на малкия строеж на кооперации, който става в София, почти никъде в България днес не се строи. А това, което даваше по-рано силата на строежа, държавното участие в строежа, днес е сведено до единъ абсолютен минимумъ.

Т. Торбовъ (д): Причинитъ сж други.

С. Мошановъ (д. сг): Отъ друга страна, чрезъ контингирането на вноса на сурови материали за българската индустрия, тя просто математически тръбва да намали своето производство наполовина отъ по-рано, защото наполовина ѝ се допуска да внася сурови материали отъ това, което е внасяла в 1930 г. И когато тия сурови материали сж намалени наполовина, безспорно, и заетитъ в индустриалното производство работници в най-благоприятния случай ще бждатъ намалени наполовина. Ето друга една причина за изхвърлянето на безработни. Навсѣкѣде, следете всички конференции — сегашната международна стопанска конференция, която заседава в Лондонъ, конференцията на Международното бюро на труда в Женева, на която отиде г. Гичевъ — всички едно лѣкарство даватъ срещу безработицата: общественъ строежъ. Ние сме единствената държава, в която тия, които носятъ отговорноститъ на управлението, поддържатъ навсѣкѣде, и по събрания, и тукъ, в Парламента, че строежътъ е разточителство. Когато навсѣкѣде строежътъ се счита като дота, който ще раздвижи националното стопанство, само в България строежътъ е сведенъ до положението на луксъ, на разкошъ, на разточителство. Това е една основна грѣшка отъ страна на оний, които управляватъ, която ние сме длъжни тукъ да я посочимъ на тия, които я вършатъ, като посочимъ и тѣхнитъ отговорности. Ние сме само в началото на изхвърлянето на работници на улицата, обаче отъ денъ на денъ кризата се увеличава и може би безработицата и у насъ ще стане едно социално явление. А стане ли и у насъ фактъ това обществено явление, което ще тръбва да се лѣкува, ще тръбва да търсимъ извънредни срѣдства, които изведнѣжъ нѣма да можемъ да намѣримъ. Затова тръбва постепенно-постепенно да се канализира това обществено явление, което и у насъ ще се яви, вследствие на общата стопанска криза.

Г. г. народни представители! Безработицата е урегулирана съ закона за борба съ безработицата и настаняване на работа. Въ този законъ се уреждатъ и борситъ на труда. За създаването на трудови борси в България до този моментъ не се направиха никакви опити. Г. г. народни представители! Създаването на трудови борси в днешния моментъ ще създаде неутрални работнически огнища, в които българското работничество ще може да намѣри единъ приютъ, ще може да бѣде освободено отъ демагогията, отъ похищенията върху неговата съвѣсть и върху неговата свободна воля на проявление в политическия и професионалния животъ. Въ никоя страна работничеството, въ своитъ професионални организации и борби, не е преживѣло по-голѣми огорчения, не е било по-зле експлоатирано за политически цели, отколкото в България. И за да не може да се свързва съдбата на това работничество с неговата и да е политическа партия в нашата страна — което го довежда само до разочарования — ще тръбва да се създадатъ огнища, домове, където работничеството да намѣри всичката професионална защита, отъ която то се нуждае. Въ миналото, поради тежкитъ условия, при които бѣше поставено да живѣе, българското работничество въ грамадната си частъ бѣше се организирано въ синдикати, числящи се къмъ Комунистическата партия. Когато дойдоха събитията, въ които тая партия се компрометира като легална партия и държавата, за да се защити, обяви Комунистическата партия вѣнъ отъ законитъ и я разтури ведно съ всички организации, които бѣха въ контактъ съ нея, българското работничество, организирано въ синдикатитъ при Комунистическата партия, не поради свои действия, а поради действия на партията, къмъ която то се бѣше припило, видъ своитъ синдикати затворени, своята професионална дейностъ парализирана. То не можеше да защитава своитъ чисто професионални интереси, защото неговитъ чисто синдикални, професионални събрания, които Комунистическата партия използваше за свои политически цели, бѣха забранени.

Тоя горчивъ опитъ на свързване работническитъ синдикати съ политическа партия, това присъединяване на независимитъ професионални работнически съюзи къмъ Комунистическата партия тръбваше да послужи за урокъ и на други политически партии и на управляващи да спратъ да използватъ професионалнитъ организации на работни-

чеството за свои политически цели, а въ днешния денъ, когато комунистически работнически синдикати не могатъ да съществуватъ, когато, по едни или други съображения, свободното синдикално движение е въ немощъ, всички тръбва да сътрудничатъ, за да създадемъ възможностъ на работничеството, особено въ днешнитъ дни на мизерия, въ която то се намира, да може, независимо отъ политическия страсти, независимо отъ политическитъ партии, обединено само въ името на своитъ професионални интереси, да се грижи за защитата на тия свои интереси.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Неутрални синдикални организации.

С. Славовъ (з): Националното движение — то ги приютява!

С. Мошановъ (д. сг): И съ националнитъ работнически синдикати, за които ми подмѣтате, става абсолютно същата грѣшка, каквато стана и съ комунистическитъ. Националниятъ синдикализъмъ, ако се сложи на базата на неутралния синдикализъмъ, непривързанъ къмъ никоя политическа партия, безспорно, е една голѣма идея, къмъ която тръбва всички да се приобщимъ.

Д. Нейковъ (с. д): Националнитъ синдикати сж противъ работническитъ синдикати. Тѣ целятъ да разцепятъ работничеството и да противопоставятъ едни групи работници срещу други, за да го хвърлятъ после въ рѣцетъ на капитала.

С. Мошановъ (д. сг): Поради своята тактика, националнитъ работнически синдикати днесъ правятъ същата грѣшка, каквато навремето направиха и синдикалитъ къмъ Комунистическата партия. Борбата срещу политическата партия, която ги патронира днесъ, неминуемо ще създаде настроение и срещу работническитъ синдикати, които отиватъ да поддържатъ висшия партиенъ съветъ на тая политическа партия.

Така че политическитъ партии у насъ не можаха да намѣрятъ въ себе си сили да оставятъ една голѣма замисль свободно да се развива къмъ своя логически край, а се намѣриха съ своя партизански духъ, за да видимъ унищожена още въ зародишъ идеята за националнитъ синдикати. Тѣ може да съществуватъ, но по пътя, по който се върви, тѣ ще бждатъ партийни синдикати: въ тѣхъ нѣма да влѣзне човѣкъ, който не съчувствува и на идентъ на партията, която ги патронира. И тамъ е основната грѣшка, защото помислете за моментъ каква картина ще представлява българското работничество по отношение защитата на своитъ професионални интереси. Комунистътъ и данковистътъ работници не могатъ да се гледатъ, обаче работятъ въ една съща фабрика; тѣ иматъ еднакви интереси; ако се намалятъ надницитъ, това намаление засѣга еднакво всички работници; тѣ тръбва да се обединятъ, за да могатъ да защитаватъ своитъ интереси. Но ще се яви веднага съперничество кой да води борбата. Вие не ще можете да обедините тия хора, които довчера сж се гледали като кръвни врагове, не можете да ги свикате на едно събрание, за да проведатъ една обща професионална акция. И азъ считамъ, че не политическа грѣшка, а политическо престѣпление се върши, ако следъ опититъ, които имаме съ комунистическитъ синдикати — съ разтурянето на които поехме отговорностъ предъ работничеството у насъ — тръгнемъ по същия пътъ и издигнемъ другъ лозунгъ, националния, като въ същото време го правимъ тѣснопартиенъ и спираме дейността на цѣлото работничество, което не желае да се приобщи къмъ тая или она политическа идея. Тръбва да констатирамъ, че въ масата на българското работничество днесъ има едно отрезвление; българското работничество търси единъ неутраленъ, свободенъ покривъ, дѣто да могатъ да бждатъ защитени неговитъ интереси, безъ да го дърпа тази или онази партия къмъ себе си за чисто и тѣсно егоистични партийни интереси. И днесъ голѣмата задача на управлението е да създаде тая възможностъ на българското работничество, да се приюти то подъ единъ неутраленъ покривъ, където да може да се замисли за прѣжитъ свои интереси, които днесъ сж забравени и отъ управление, и отъ нѣкои самозабравили се и използващи това положение на българския работникъ работодатели. Днесъ всички имаме дълга да намѣримъ изходъ отъ това положение.

Г. г. народни представители! Изходътъ може да бѣде само въ оживотворяване института на трудовитъ борси, на трудовитъ камари, предвидени да се създадатъ по закона

за настаняване на работа и осигуряване при безработица. Функциите имъ сж определени. Касае се на първо време само въ София и въ Пловдивъ да се намъри по едно здание и по единъ-двама ръководители на тия трудови борси, дето българското работничество ще може да намъри все-странната защита на своя трудъ. Защитата на всички негови интереси, свързани съ фонда „Обществени осигуровки“; грижитъ за неговото здраве, грижитъ за настаняването му на работа при безработица; борбата му за пови-сока надница, грижитъ за професионалната му подготовка — въобще всичко, което днесъ интересува работникътъ, по силата на закона е отъ компетенцията на трудовите борси. Защо да не дадемъ животъ на тия трудови борси и тамъ да се организиратъ, тамъ да се срѣщатъ — разбира се свободно, не насилствено — желаещитъ работници, кждето ще намърятъ, както казахъ, на чисто неутрална почва защита на своитъ професионални интереси?

С. Ризовъ (з): Ако успѣятъ да събератъ срѣдства и на-правятъ още едно здание, да имъ го вземете!

С. Мошановъ (д. ср): Не се касае за това. Не разбирате какво искамъ да кажа. Защото, ако не Вие, г. Ризовъ, то групата, отъ която Вие изхождате, има същото становище къмъ комунистическитъ синдикати, каквото имаме и ние.

К. Караджовъ (з): И азъ съмъ съгласенъ, че въ неутраленъ пѣтъ работничеството може да напредне.

С. Мошановъ (д. ср): Г. г. народни представители! Днесъ, по силата на редица закони, българското работничество има свое представителство въ различни институции: избира делегати за конференциите на Международното бюро по труда въ Женева; избира делегати за трудовитъ съвети; избира делегати за върховния съветъ по труда. Като се постанови, че само представители на работници, които сж организирани при трудовите борси, ще се допускатъ въ помирителнитъ сѣдилища, въ трудовитъ съвети, въ върховния съветъ на труда и за делегациите въ странство, вие ще можете да създадете единъ интересъ въ работничеството да се организира въ тия трудови борси. И въ бюджетарната комисия, при разглеждане конкретнитъ текстове на бюджета за фонда „Обществени осигуровки“, азъ ще поинскамъ да се гласува нужниятъ кредитъ за тия трудови борси. Той нѣма да бѣде повече отъ нѣколко стотинъ хиляди лева и може да се вземе отъ сумата, определена за помощи при безработица — която е 11 милиона лева — безъ да се накърни тя чувствително и безъ да се накърнятъ интереситъ на самото работничество. Срещу тая малка сума, която ще се вземе отъ кредита за помощи при безработица, ще се осигури другъ по-голямъ и по-важенъ интересъ на работничеството: възможността му да защитава чисто професионалнитъ си интереси, тъй като днесъ, вследствие политическото положение на България и на лошото разбиране на нѣкои политически партии интереситъ на работничеството, то е почти безправно и безъ всѣ-каква възможность да ги защитава.

Съ тѣзи нѣколко бележки, г. г. народни представители, азъ свършвамъ това, което имахъ да кажа по бюджета на фондовете. Ограничихъ се да говоря само по фонда „Обществени осигуровки“, защото считамъ, че той дава поводъ да си кажемъ думата по трудовата политика на управлението, по политиката за закрила на нашето работничество. Азъ заключавамъ, като констатирамъ следнитъ дефекти: изразходване на суми отъ фонда „Обществени осигуровки“ за цели чужди на фонда, вследствие на което се отнема възможността за увеличаване срѣдствата на тоя фондъ, тъй необходими за обезпечаване старинитъ на работниците; малко грижи за намаляване на безработицата чрезъ създаването на обществени предприятия и насърдението на строежа. И най-сетне да поинскамъ чрезъ тоя бюджетъ да се даде възможность на българското работничество, подъ неутралния покривъ на българската държава — чрезъ създаването на трудови борси — да защитава съ успѣхъ своитъ професионални интереси. (Ръ-коплѣскания отъ сговориститъ и националибералитъ обединени)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Аврамъ Аврамовъ.

А. Аврамовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Бюджетътъ на разнитъ фондове на държавата за 1933/1934 финансова година възлиза на 1.950.528.318 л. Ако човѣкъ направи смѣтка какво би следвало българскиятъ данѣкоплатецъ да плати на държавата съ държавния бюджетъ, съ бюджета на разнитъ фондове, съ об-

щинскитъ бюджети и др., ще констатира следното: държавенъ бюджетъ — 5.221.222.000 л.; бюджети на градскитъ общини — 1.133.585.692 л.; бюджети на селскитъ общини — 1.418.992.592 л.; настоящиятъ бюджетъ за разнитъ фондове — 1.950.528.318 л.; бюджетъ на желѣзницитъ — 1.773.116.980 л., или отъ българския данѣкоплатецъ ще следва да се събере всичко сумата 11.097.444.582 л. Разбира се, въ това число не влизатъ бюджетитъ на Българската земеделѣска банка, на Българската народна банка, на Кооперативната банка, на мината „Перникъ“, на популярнитъ банки. Ако и тѣхнитъ бюджети се турятъ тукъ, бюджетътъ изобщо на държавата съ всичкитъ поддѣления, като градски и селски общини и т. н., ще възлиза на кръглата цифра 12 милиарда лева. Ние трѣбва да се запитаемъ: по податнитъ сили ли е на българския данѣкоплатецъ да извади отъ джоба си тия 11—12 милиарда лева, за да плати всичкитъ тия бюджети, които азъ изброихъ, и следъ това да помисли за своето стопанство, за своята прехрана, за облѣклото си и т. н.? Споредъ мене — пѣкъ не вѣрвамъ да има нѣкой да каже, че не е така — бюджетътъ изобщо на държавата и на останалитъ поддѣления е извънредно много претрупанъ и голѣмъ. Говорѣше се още отъ порано, че ще направимъ известни намаления. Безспорно, таква намаления се направиха, но данѣкоплатецътъ долу не почувствува нищо отъ тѣхъ, защото намаления се правятъ не тамъ, дето трѣбваше да се направятъ, и защото не е помислено изключително за облекчението на данѣкоплатеца. Че тамъ не се е мислило, потвърдява се отъ цифритъ на известни бюджети.

Г. г. народни представители! Въ представения ни законопроектъ за бюджетитъ на разнитъ фондове се предвижда увеличаване на училищнитъ такси. Миналата година тия такси сж били 700 л. годишно при всички държавни и общински, пълни и непълни срѣдни училища, освенъ таксата 500 лева по чл. 152 отъ закона за народното просвѣщение, или всичко 1.200 л. Тая година се предвижда допълнителна такса по 1.000 л. годишно отъ ученицитъ при всички държавни и общински пълни и непълни срѣдни училища, вънъ отъ училищната такса по 500 л., събирана по чл. 152 отъ закона за народното просвѣщение; втора допълнителна такса по 1.000 л. годишно, събирана отъ повтарящитъ класа ученици въ сѣщитъ училища; особена такса отъ ученицитъ българи — български подданини, които следватъ въ частнитъ училища въ страната: а) по 1.000 л. отъ тия, които следватъ въ основни училища, и б) по 2.000 л. отъ тия, които следватъ въ срѣдни училища; вноската отъ общинитъ въ страната, споредъ броя на населението въ тѣхъ, както следва: до 1.000 души — 1.000 л., до 2.000 души — 2.000 л., до 3.000 души — 4.000 л., до 5.000 души — 6.000 л., до 7.000 души — 10.000 л., до 10.000 души — 15.000 л., до 15.000 души — 25.000 л., до 20.000 души — 40.000 л., до 30.000 души — 100.000 л., до 45.000 души — 200.000 л., до 120.000 души — 500.000 л. и надъ 120.000 души — 5.000.000 л.; 20% отъ припадащата се частъ на общинитъ отъ данѣка върху сградитъ.

Съ тѣй предвиденитъ такси — макаръ много отъ пълнитъ и непълни гимназии да ставатъ фондови — се турч още една преграда за бедното население да може да изпраца своитъ деца на училище, защото тѣзи такси сж извънредно много високи.

Г. г. народни представители! Знаймо е, че въ страни, кждето населението е неуро, има законъ за задължително обучение на младежта до 14-годишна възраст. Сѣщиятъ законъ сѣществува у насъ, обаче у насъ се взематъ такси и вие ще имате утрешния день едно положение, когато родителитъ нѣма да могатъ да платятъ такситъ и ученицитъ нѣма да могатъ да отидатъ въ училище и въ такъвъ случай, отъ една страна, ще имате глоби на родителитъ, отъ друга страна, ще имате ученици неучени.

Н. Пждаревъ (д. ср. Ц): За задължителното образование нѣма такса.

А. Аврамовъ (з): Азъ не зная, г. Пждаревъ, дали сте пращали Вашъ ученикъ въ селата, да видите има ли такса или нѣма. Всички, които свършватъ IV отдѣление, плащатъ въ прогимназията 500 л. такса.

И. Лѣкарски (д. ср): Кжде това?

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Кжде това?

Нѣкои отъ земеделѣцитъ: Почти въ всички селски прогимназии.

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Кой ги налага тѣзи такси?

Нькой отъ земледѣлцитѣ: Всички районни прогимназии взематъ такива такси.

А. Аврамовъ (з): Ние сме плащали и продължаваме да плащаме. Дали е законно или не, не зная, но ние плащаме. Г. г. народни представители! Знаяно е, че отнемешъ ли просвѣтата на своя народъ, не можешъ да чакашъ прогресъ въ тая страна да настѣпи. Защо следваше да бждатъ увеличени тѣзи ученически такси? Азъ намирамъ, че се туря преграда на широкитѣ народни маси да не могатъ да иматъ достѣпъ къмъ просвѣтата. Нѣма да бжде зле г. министърътъ да си вземе бележка и утре въ комисията да се измѣнятъ такситѣ, защото ние, Народниятъ блокъ, управлението на Народния блокъ, слагаме единъ голѣмъ ударъ върху народната просвѣта.

Г. г. народни представители! Гледамъ списъка на гимназиитѣ, които оставатъ фондови. Азъ не видѣхъ една фондова гимназия да остане въ гр. София. Всички сж останали долу въ низинитѣ, въ околийскитѣ центрове и т. н. Не зная дали фондовитѣ гимназии ще могатъ да учѣлѣятъ. Мене ми се вижда малко чудно това, като смѣтамъ, че срѣдствата за тѣзи фондови гимназии трудно ще могатъ да се събератъ. Г. г. народни представители! Казано е: допълнителна такса по чл. 4 отъ закона за бюджета на фондовѣтѣ на държавата за 1933/1934 година — 15 милиона лева; втора допълнителна такса, съгласно сжщия чл. 4 — 2 милиона лева; вноска отъ общинитѣ, съгласно сжщия чл. 4 — 14 милиона лева. Ето тѣзи такси ще трѣбва да се събиратъ, за да могатъ да се плащатъ заплатитѣ и да се издържатъ фондовитѣ гимназии и прогимназии. На мене ми се вижда много ясно, че твърде не-серioзенъ е приходътъ, който ще постѣпи, за да могатъ да се издържатъ гимназиитѣ. Дано да бжде лошъ про-рокъ, та дано могатъ да постѣпятъ тѣзи суми, за да се издържатъ гимназиитѣ.

З. Димитровъ (д): Бай Авраме! Да не би тия 500 л. такса въ гимназиитѣ да сж за купуване гориво? И въ града си купуватъ гориво.

А. Аврамовъ (з): Училищна такса.

На стр. 8, въ § 2, отъ разходитѣ на фонда за изплащане заплатитѣ на учителитѣ въ общинскитѣ срѣдни училища е предвидена цифрата 1 милионъ лева за пѣтни и дневни пари при премѣстване на учителитѣ — нѣщо, което може да се избѣгне. Нека нашитѣ политически страсти ги притѣпимъ; нека не гонимъ народния учителъ, и тогава тия 1 милионъ лева разходъ можемъ прекрасно да го избѣгнемъ. Единъ пѣтъ назначенъ учителъ презъ есенъта, нека си изкара учебната година. Разбира се, ако единъ учителъ се провини, не съмъ азъ, който ще се съглася г. министърътъ да държи такъвъ учителъ на служба. Обаче да се гонятъ учители, които вървятъ въ реда, въ пѣтя, и си гледатъ работата и да се предвижда 1 милионъ лева за пѣтни и дневни пари на тия учители, поради тѣхното премѣстване, мисля, че е неоправдателно. Ще трѣбва на народната просвѣта да се гледа като на нѣщо сериозно, защото, казахъ, безъ просвѣта нѣма абсолютно никакъвъ прогресъ и напредѣкъ въ която и да е държава. Спомнямъ си, че когато отидохъ като работникъ въ Америка, американцитѣ не само че не вземаха отъ насъ, работническото, такси, а устройваха вечерни училища и силомъ ни заставяха да ходимъ вечеръ въ тия училища, като ни даваха и калемъ и всичко, което е нужно да се учимъ...

Д. Нейковъ (с. д): Безплатно.

А. Аврамовъ (з. Ст):... безплатно. Само поради това има днесъ много наши хора въ Америка свършили и днесъ имаме тукъ и инженери.

З. Димитровъ (д): Тамъ има долари.

А. Аврамовъ (з): Може да има каквото ще, но когато дойда до въпроса за доларитѣ, азъ ще ви кажа дали нѣма и въ България долари. И въ България има долари, но нѣма кой да ги съхрани тия долари.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Не долари, а лири.

А. Аврамовъ (з): Долари има, но отиватъ на други мѣста, като, напр., у г. Пждаревъ, който участвува въ арбитражнитѣ дѣла. (Смѣхъ) Тогава имаше много долари, но тѣ не се отказаха отъ тия долари и ги вземаха.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Ще ги дѣлимъ.

Д. Нейковъ (с. д): Въ Америка има долари, но има и 14 милиона безработни.

З. Димитровъ (д): Той разправя за блаженитѣ времена.

А. Аврамовъ (з): Въ обяснителната таблица на стр. 6 е предвидена една доста голѣмичка цифра за стигендианти. Азъ мисля, че тая цифра не би следвало да се постави въ настоящия моментъ въ бюджета, защото, каза се, че държавата е бедна и народътъ е изнемошѣлъ. Нека да спремъ за известно време тия голѣми разходи, защото по този пѣтъ на изразходване срѣдствата ние не ще излѣземъ на добъръ край.

На стр. 32, въ разходната частъ — извънредни разходи — е предвидено следното: (Чете) „По ревизия на пенситѣ по закона отъ 1932 г. Съгласно закона за бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година за възнаграждение на длѣжностни лица: а) членове отъ пенсионния съветъ, по 80 л. на заседание и на докладчика на сжщия съветъ по 60 л., когато ще се произнасятъ по ревизия на пенситѣ; б) членове на комиситѣ, които опредѣлятъ сумитѣ за последнитѣ 15 години, по 10 л. за всѣки класиранъ пенсионеръ и в) на членовѣтѣ на втората комисия, презъ която ще се обжалватъ решенията на първитѣ комисии, по 80 л. на заседание, всичко 460.000 л.

Азъ имахъ случай и по-рано да говоря по известенъ бюджетопроектъ. Имашъ единъ чиновникъ. Какво иждивява той отъ своя трудъ? Въ сжщата канцелария, вмѣсто да пише нѣкоя заповѣдъ, остава заповѣдта на масата си и почва да ревизира пенсия. И за този му трудъ, положенъ въ сжщото здание, въ сжщата стая, ще трѣбва да му плащате отдѣлно — когато й безъ това му плащате заплатата — и надница по 80, по 60 л. и т. н.! Днесъ видѣхъ единъ човѣкъ тукъ отъ нашия край и казва: „500 л. месечно ако намѣря за сина си, ей-сега ще го дамъ да работи и ще бжде работникъ, който ще изкарва прекрасна работа“. А ние сме недоволни отъ заплатата, която получаваме като чиновници, та ще трѣбва непременно още и надница да ни се плаща! Въ туй отношение, г. г. народни представители, ние абсолютно никакъ не сме направили крачка напредъ да премахнемъ тѣзи надничарски служби. Не бива единъ чиновникъ, на който се плаща редовно месечна заплата, да му се плаща и известно възнаграждение, по 80 л. на заседание, или възнаграждение за извънреденъ трудъ, както е казано по-долу: (Чете) „За извънреденъ трудъ на служителитѣ отъ фонда и отъ посмъртната каса на личнитѣ пенсионери, по размѣръ, опредѣленъ въ наредба, одобрена отъ министра на финанситѣ — 550.000 л.“ — пакъ за сжщата целъ. Е, питамъ се: нѣма ли да поумнѣемъ ние най-после? Не бива ли да направимъ една добра смѣтка единъ пѣтъ забинаги и да кажемъ: не може изъ този пѣтъ да се отива — на една страна болшинството отъ българския народъ умира отъ гладъ, а на друга страна ние се мъчимъ да поддържаме бюрократизма въ чиновничеството, какъвто го има, за съжаление. Кажа ми единъ чужденецъ: „Ние даваме заплатата на нашитѣ чиновници спроти цената на житото; каквато е цената на житото, каквато е цената на сѣстнитѣ продукти изобщо, правимъ смѣтка и даваме на чиновника толкова, колкото да може да преживява; вие въ България давате на вашитѣ чиновници, особено на голѣмитѣ, пари, за да ги трупатъ; чиновничеството се е обърнало на занаятъ, отъ който ще трѣбва да се черпятъ срѣдства и да се забогатява“.

З. Димитровъ (д): Виждаме какъ плащатъ въ чуждитѣ държави. Недей говори така, бай Авраме!

А. Аврамовъ (з): Азъ Ви моля, ако искате да ме опровергаете, да дойдете тукъ (Сочи трибуната) да ме опровергаете!

Азъ ще ви кажа по-нататѣкъ другъ единъ случай. Говорихъ съ човѣкъ отъ Рокфелеровата фондация. Тамъ бюджетътъ е 4.000.000 л., а иматъ само единъ чиновникъ, една жена, която се разпорежда съ тия 4.000.000 л.! Кажа ми тоя човѣкъ: „Драги! Бюджетътъ ни възлиза на 4.000.000 л., а има само единъ чиновникъ. Ела да видишъ какъ се работи у насъ“. Случайно се разбрахме съ този човѣкъ, защото въ сжщия щатъ съмъ работилъ и азъ. Той разправяше много некрасиви работи за нашитѣ чиновници. Така е! Не бива да си закриваме очитѣ предъ действителността. Той ми разправи какъ нашитѣ инженери отводняватъ едно блато. — „Вие, казва, каточе не сте ги пратили да пресушаватъ блато, а каточе сте ги пратили на танцъ — така сж се докарали! А моятъ инженеръ влѣзе въ блатото да види какво трѣбва да стане. Азъ на такива чиновници, като вашитѣ, пари не плащамъ“. Тѣй говори американе-

цътъ, който е дошелъ да пресушава нашитѣ блати и да създава земя за безимотнитѣ и малоимотнитѣ. Ето какво каза той още: „Нека разберемъ всички ние, интелигентнитѣ, че не сме паднали отъ небето. Азъ съмъ инженеръ, 73-годишенъ, и пакъ работя. Нека се разбере отъ всѣки единъ, че ние, интелигентнитѣ, сме интелигентни технически работници на този народъ. Туй трѣбва да се разбере!“ Та, казвамъ ви, единъ чиновникъ упражнява единъ бюджетъ отъ 4 милиона лева. Фактътѣ е прѣсентъ, вие можете да го провѣрите. Не съмъ голословенъ въ думитѣ си. Провѣрете, за да видите вѣрно ли е туй.

Г. г. народни представители! Г. Мошановъ плака доста много за сѣдбата на работничеството. Той каточели забравя близкото минало, той теоритизира и казва: „Работничеството ще трѣбва да основе свои професионални синдикати неутрални.“

Азъ съмъ работникъ и мога да кажа две думи за работничеството, защото изхождамъ отъ неговата срѣда. Г. г. народни представители! На людски гробъ лесно се плаче. Но едно не бива да забравяме: старото си отива, новото иде. Всички виждаме, че стариятъ свѣтъ си отива, но ние не искаме да съзремъ действителността, която се явява предъ насъ. Какъ ще организиратъ работницитѣ въ неутрални синдикати? Кой ще защитава интереситѣ на тѣзи работници? Или ще ги направимъ развѣнна монета — която партия дойде на властъ, за нея да гласуватъ работницитѣ? Бъдещето е на съюзнитѣ организации, г. Мошановъ. Това може да е неудобно на нѣкого, но каквото щемъ да казваме, ако не днесъ, въ утрешния день съюзнитѣ организации ще изпъкнатъ и тѣ ще управляватъ свѣта. И като е тѣй, работничеството има право да се организира въ защита на своитѣ интереси и никой нѣма право да се противопоставя на интереситѣ на работницитѣ, никой нѣма право да спъва тѣхното организиране. Защото който не е живѣлъ и който не е работилъ като работникъ, той не може да проумѣе какво нѣщо е работничеството; ще чакашъ кефа на господаря да ти даде работа; ако днесъ не ти даде работа, твоето семейство остава на улицата гладно. Ето положението на работника. И азъ съ пълно право и съ чиста съвѣсть казвамъ: нека работничеството да се организира въ своитѣ синдикални съюзи и нека да се бори за защита на своитѣ интереси. И нѣма да е далечъ денятъ, г. г. народни представители, когато това работничество ще стѣпни на краката си. Азъ пакъ казвамъ: г. Мошановъ да не забравя ония преследвания на работничеството, които станали евентуално следъ 9 юний.

С. Мошановъ (д. сг.): Преследванията бѣха не срещу работницитѣ, а срещу комунистическата партия — сѣщата партия, която и днесъ водите. И затуй трѣбва да отдѣлите синдикатитѣ отъ партията, та когато се преследватъ партията, да не се преследватъ синдикатитѣ. Това е мѣята мисль, г. Аврамовъ.

А. Аврамовъ (з): Колкото и да искате да отдѣлите работницитѣ отъ политическитѣ имъ рабирания, ще трѣбва да знаете, както казахъ, че старото си отива и, каквото име и да си туряте, нѣма кой да се полакоми на вашето име и да трѣгне следъ васъ. И въ Парламента най-сетне се доказа, че старото не е дееспособно да създаде условия за животъ. Ще трѣбва отъ васъ вече да се загворимъ на друга тема, не на тая, на която говорите. Отъ васъ ще трѣбва да изкочи нѣщо ново, за да се разбере, че сте си промѣнили характера, че утре нѣма да колите и да избивате, че нѣма да пращате българския народъ на касацина и да създавате такива отношения съ нашитѣ съседи, за да бже България окаструвана отъ много страни. (Възгласи отъ сговориститѣ) Азъ петъ пари не давамъ за Югославия или за когото и да било, но азъ държа на човѣщината и на разбирателството съ всички съседи, близки и далечни. Това прилича на приказката, дето вѣтъртъ казвалъ на слънцето: „Да се хванемъ на басъ“. Казахъ я, недейте предизвиква да ви я повтарямъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Кажы я!

А. Аврамовъ (з): Вѣтъртъ и слънцето се хванали на басъ да взематъ на чичо абата — както на 9 юний направиха. Добре, ама като разбралъ чичо, че искатъ да му взематъ абата, облича я. Вѣтъртъ го събаря на земята, но не може да му я вземе. Най-сетне спира. Тогава слънцето казва: „Ти не можъ да му вземешъ абата съ лошо, азъ съ добро ще я взема“. Напица слънцето и чичо хвърля абата. Тѣй стана и на 9 юний. Вие като вихрушка искате да вземете абата на чича, но видѣхте, че не може. Съ сила

може всичко да вземете, но абсолютно нищо не можете да дадете на човѣка силомъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Народниятъ блокъ слѣнце ли е?

А. Аврамовъ (з): Ние ще трѣбва да разберемъ единъ пътъ завинаги, че политическитѣ страсти трѣбва да улегнатъ и да дадемъ възможность на свободната мисль да се изказва тѣй, както трѣбва и както нашиятъ основенъ законъ повелява.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Я оставете на чичо абата, не я взимайте!

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Твърде е възможно 8 години да сѣ преживѣли, но това имъ е последната изпѣта алилуя — това да го знаете.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Нищо нѣма вѣчно.

А. Аврамовъ (з): Азъ съмъ съгласенъ, г. Пждаревъ, съ това, което Вие казвате, че нищо нѣма вѣчно, но какво да правимъ, когато и вие нѣмахте свѣсть и съвѣсть да вземете отъ арбитражни дѣла стотици хиляди лева. (Смѣхъ срѣдъ мнозинството)

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Отъ държавата не съмъ взелъ нито стотинка.

А. Аврамовъ (з): Ако има български Парламентъ и ако има български министри и правителство, азъ бихъ билъ съгласенъ тѣ да създадатъ закони, за да подиримъ кой незаконно е забогатѣлъ. Да видимъ тогава, г. Пждаревъ, къде ще се криете!

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Никѣде нѣма да се крия, а, напротивъ, на всѣкиго ще давамъ джовабъ.

А. Аврамовъ (з): Да ви видимъ тогава подъ кой членъ ще подпаднете!

Д. Нейковъ (с. д): Въпросътъ е, че има трима земе-дѣлци.

А. Аврамовъ (з): Изглежда, че тѣ не се интересуватъ толкова, колкото азъ и Вие, г. Нейковъ, се интересуваме.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Една поговорка казва: „На бодлива крава Господъ рога не дава“.

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Правѣха впечатление тукъ разискванията по закона за трудовитѣ земеделски стопанства, които станали вчера. Азъ видѣхъ какъ съ настървение цѣлата буржоазия се нахвърляше противъ тая законъ. Може да се каже, че цѣлата буржоазия направи единенъ фронтъ противъ този законъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Защото е буржоазия. Не го ли знаешъ това?

А. Аврамовъ (з): Кому щѣхме да вземемъ земята и кому щѣхме да я дадемъ? Щѣхме да я дадемъ на она, който защити своето отечество и който начерта границитѣ на България, на Велика България, мога да кажа, отъ която политичитѣ безсѣвѣстно предадоха голѣми части. Ето къде трѣбва да се търсятъ отговорности и отъ кого.

Въ реда на тия мисли азъ казвамъ: щомъ се търсятъ отговорности, ще трѣбва да ги търсимъ отъ тия, които следъ 9 юний забогатѣха. Трѣбва да видимъ кой е забогатѣлъ и къде сѣ отишли тия срѣдства.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Побързайте, по-скоро, не при-казвайте само, направете го.

А. Аврамовъ (з): Нѣма да приказваме само. Ако то днесъ не стане, утрешния день ще стане. Ще се дирятъ отговорности.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Бързайте, иначе отговорността е ваша.

А. Аврамовъ (з): Има отговорности по спогодбата за външнитѣ задължения отъ 1926 г. Вчера тукъ правѣхте смѣтка, че щѣли нѣкакви контрабанди да ставатъ. Азъ ви питамъ: по-голѣми контрабандисти има ли отъ васъ? (Смѣхъ) Да лепнете на гърба на българския народъ толкова милиарда лева задължения! Търсите чичо, купилъ едно елпезе тютюнъ отъ нѣкъде, да му съставяте актъ

и после да му продавате воловет! Но на васъ кой ще ви продаде имотитъ, гдето унищожихте ценноститъ въ България? Недейте ме закача. Не сме вчерашни, г. Пждаревъ, и помнимъ. Вие тия думи, ако имате животъ, следъ 60 години ще ги приказвате на вашитъ наследници, защото тѣ нѣма да знаятъ. Насъ недейте закача.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Изглежда, че имате нужда много да Ви се говори.

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Следъ тия нѣколко бележки азъ пакъ ще повтора моята мисълъ. Нека господа министритъ да си взематъ бележка по разходнитъ пера на бюджета за фондовѣтъ — които азъ забелязахъ — и непременно да направятъ съкращения.

Сега ще кажа още нѣколко думи за работничеството. Миналата година, пакъ въ връзка съ фондовѣтъ, следъ като се създаде новиятъ законъ за пенситъ, нѣколко групи работници се оплакаха, че по закона за бюджета на фондовѣтъ за 1932/1933 г. били имъ отнети пенситъ по фондъ „Обществени осигуровки“. А чл. 52 отъ правилника за прилагането на закона за общественитъ осигуровки казва, че тѣ се ползватъ отъ наследственитъ си пенсии и, следователно, не бива по никой начинъ да имъ се отнематъ пенситъ. Дано въ комисията и тази грѣшка се поправи. Оня, който е придобилъ своето право, не бива да му го отнематъ. Вие виждате, само за 45—50.000 пенсионери се плаща кръгло 1 милиардъ лева. Българската държава дава субсидия на пенсионния фондъ за изслужено време 300 милиона лева годишно; българскитъ общини въ цѣлата страна сѣщо даватъ помощи на този фондъ, а на 90.000 инвалиди даватъ само 300 милиона лева. Ето положението, на което трѣбва да се погледне сериозно. Азъ съмъ съгласенъ работникътъ да бѣде осигуренъ и при нещастенъ случай неговото семейство да не остава на улицата, но азъ апелирамъ и искамъ да се създаде законъ за инвалидность и пенсии и на земледѣлца-стопанинъ. Вие пледирате тукъ за нѣколкочасовъ работенъ день, гарантирате 4—6 или 8 часа на работника, обаче не искате да знаете и не виждате колко часа работи селскитъ стопанинъ въ своето земледѣлско стопанство. Има дни, въ които той не може да си почине. Азъ искамъ да се създаде законъ и за осигуровката на селянина-работникъ.

Съ тия нѣколко думи, съ тия бележки азъ свършвамъ, като правя още единъ апелъ къмъ народното представителство и къмъ г. министра да си взематъ бележка отъ казаното, за да може да се поправятъ неправдитъ, които посочихъ, въ бюджетопроекта за фондовѣтъ. Нѣма какво да се стѣснявате да направите облекчение на народа. Той стократно ще ви възнагради.

Не искамъ да говоря тукъ по износа на яйцата, за които се правятъ известни удръжки. Утре въ комисията ще си кажа думата.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): И лани казахте тия думи, и тази година ги казвате, и догодина ще ги кажете.

А. Аврамовъ (з): Българскитъ народъ е трезвъ, г. Пждаревъ. Той ви е простилъ. Нека му дадемъ условия за животъ и той стократно ще ви се отплати.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Българскитъ народъ е трезвъ, но вие не знаете какво правите.

А. Аврамовъ (з): Ние знаемъ какво правимъ и не убиваме; затова и Васъ не убихме. (Смѣхъ всрѣдъ земледѣлцитъ)

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Преживѣлъ съмъ азъ много работи и все пакъ съмъ си останалъ този. Вие не сте яли юмурици, но азъ съмъ ялъ.

А. Аврамовъ (з): Колко арбитражи си изиялъ?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Кажете ми кой отъ васъ се е отказалъ отъ възнаграждение, когато е ималъ право на такова? Вие и когато нѣмате право, вземате. Вашитъ министри още първия месецъ си направиха апартаменти. Това не виждате. Когато така поставите общественитъ, не очаквайте нищо добро. Азъ съмъ очаквалъ отъ българскитъ народъ похвали, не упръци.

П. Попивановъ (з): Много сте дребнавъ, г. Пждаревъ, когато завиждате на единъ човѣкъ за единъ апартаментъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Георги Димитровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Бюджетътъ на фондовѣтъ и тази година представлява доста голѣмъ интересъ и не можемъ да го отминемъ така леко, безъ да направимъ своитъ бележки върху него. Има въпроси, по които би могло да се създаде специално законодателство, съ което Камарата би трѣбвало да се занимава много дни наредъ; но, включени въ бюджета на фондовѣтъ, тия въпроси минаватъ едвали не незабелязано. И ние, ако щете, не изпълняваме своя дългъ така, както би трѣбвало да го изпълнимъ, защото и народно представителство, и правителство не отдаватъ нужното внимание на тия голѣми въпроси и едвали не ги отминаватъ съ едно нехайство, което е непростено за сегашното време. Достатъчно е да спомена, че законътъ за бюджета на фондовѣтъ засѣга толкова много закони, щото по тѣхъ поотдѣлно би могло да се разисква въ цѣла една сесия, за да ви изтъкна колко той е важенъ, макаръ по видъ да изглежда така малъкъ.

Г. г. народни представители! Азъ нѣмамъ възможностъ да се спирамъ обширно на всички въпроси, защото нито обстоятелствата, нито настроението, ако щете, насочватъ на тамъ. Но азъ съмъ длъженъ да се спра набързо върху нѣкои въпроси, които бихъ желалъ добре да се разбератъ и добре да се обмислятъ отъ почитаемото народно представителство, за да не се правятъ грѣшки и за въ бъдеще.

Миналата година отъ тая сѣщата трибуна азъ заявихъ, че въ непродължително време ще се наложи основна корекция на известни положения, прокарани отъ тогавашното правителство, отъ сегашното правителство, бихъ казалъ, но отъ тогавашенъ единъ министъръ, за да дойдемъ само следъ нѣколко месеци наистина тамъ, където азъ смѣтахъ, че непременно ще трѣбва да се дойде. Думата ми е за така наречения фондъ „Обществени осигуровки“. Азъ обърнахъ вниманието и въ комисията, и въ Народното събрание, че който и да билъ министъръ, който иска да отговори що годе на нуждитъ на времето, на изискванията на момента, на интереситъ на засегнатитъ съсловия и специално на така генерално засегнатото работническо съсловие, не може да не се върне къмъ така наречения свободенъ лѣкарски изборъ. Много данни се изнесоха тогава, за да се доказва, че свободниятъ лѣкарски изборъ е само въ интереса на лѣкаря. Тѣмъ обратното показва демонстрациитъ на работничеството, които дойдоха въ подкрепа на борбата на Лѣкарския сѣюзъ. Наистина Лѣкарскитъ сѣюзъ защищаваше професионални интереси, но той защищаваше и една социална база, която не можеше да се отрече.

Г. г. народни представители! Прави ми впечатление, че г. Стойчо Мошановъ отъ тая трибуна се опита да опровергае онова, което правителството, което той крепѣше въ миналото, вършеше, като действуваше тѣмъ противоположно на ония разбирания, които той изнесе отъ тукъ. Той може би забрави, че лѣкарскитъ изборъ бѣше свободенъ и презъ времето на Демократическия сговоръ. Може да сѣ ставали разхищения — тамъ съмъ съгласенъ — и разхищения страшни, безъ огледъ на интереситъ на работничеството, за да бѣдатъ облагодетелствуванни, ако щете, само известни лѣкари. Ставаха разхищения, ставаше такова и днесъ. И тѣмъ тамъ трѣбва да бѣде насочено вниманието на законодателя: контролъ и преди всичко контролъ. Но контролъ не значи отричане на свободния лѣкарски изборъ. Не можете вие, нѣмате моралното право, нѣмате човѣшкото право да отнемете възможността на работника да отива при онзи лѣкаръ, който той си избере. Нѣмате моралното право да му определяте и докога ще стои при него. Той ще стои дотогава, докогато върва въ неговата медицина; дотогава, докогато смѣта, че може да повѣри здравето си на този лѣкаръ. Може при свободния лѣкарски изборъ да се изразходватъ повече срѣдства, но за менъ това не е толкова отъ значение, колкото е отъ значение животътъ на работника. Спестенитъ милиони нѣматъ никакво значение, тогава когато се праросва животътъ на българскитъ работникъ. При свободния лѣкарски изборъ въ миналото сѣ се харчили между 9 и 12 милиона лева.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Но всички отиваха да се лѣкуватъ при лѣкаритъ въ болницата.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Вѣрно е, че системата, която въведе г. Георги Петровъ, даде резултати по отношение на икономията, но икономията не намалиха болеститъ. Болеститъ се увеличиха и вие наблюдавахте какъ хората умираха като мухи, безъ да може да имъ се помогне. Позволете ми само да ви кажа, че отъ назначе-

нитъ 60 души лѣкари, 16 души сѣ били назначени въ София, 6 души въ Пловдивъ, по 4 души въ Русе и Варна. Значи, само въ тия 4 града сѣ били половината отъ назначенитъ 60 лѣкари. Вие можете да си дадете смѣтка какъ сѣ били разпредѣлени останалитъ 30 души лѣкари. По-големата частъ отъ селищата останаха незасегнати отъ медицинската помощъ на назначенитъ лѣкари. И, г. г. народни представители, тъймо затова ние дойдохме до положението, щото днесъ да можемъ генерално да кажемъ: вѣрно е, че по системата на г. Георги Петровъ срѣдства се спестиха, изразходваха се половината срѣдства, но вѣрно е и другото — че нѣмаше никаква медицинска помощъ. Тогава много настойчиво се поддържаше отъ трибуната, че отпускиятъ, че почивкиятъ на работниците при свободния лѣкарски изборъ били извънредно многобройни. Позволете ми сега да ви кажа, че при новата система на г. Петровъ, само за 2 месеца почивкиятъ сѣ е увеличили съ 6.060. Държа смѣтка и за епидемиитъ, които се появяха и отдавамъ най-големо значение именно на тѣхъ, за да не смѣтна, че това е катастрофално, че това е безобразно. Но искамъ да подчертая факта, че не е системата, която може да ограничи почивкиятъ; това е контролътъ, това е съзнанието на лѣкаря, това е съзнанието на работника. И тъймо затова азъ смѣтамъ, че крачката, която направи министрътъ на търговията следъ г. Георги Петровъ, бѣше единствената крачка, която можеше и трѣбваше да се направи. Не поддържамъ, че това е идеалната система — то подлежи на усъвършенствуване — но мога да ви кажа, че онова, което трѣбва да се направи, то е именно онова, което почти е възприето отъ Дирекцията на труда: да се опредѣли една глобална сума отъ около 8 милиона лева — нито 9 милиона, нито 12 милиона, нито пъкъ 4 милиона лева, както искаше г. Вълевъ, директорътъ на труда при министерствуването на г. Георги Петровъ. Како се даде една глобална сума отъ 8 милиона лева, разпредѣлена при свободенъ лѣкарски изборъ на всички лѣкари, и при единъ ефикасенъ контролъ, въпросътъ е ликвидиранъ. Ето какво трѣбваше да се направи. Азъ бѣхъ убеденъ, че вие непременно ще се върнете къмъ свободния лѣкарски изборъ. И азъ казвамъ сега отъ трибуната: тогава нѣкои не само че се противопоставиха на това предложение за въвеждане свободенъ лѣкарски изборъ, но смѣтнаха, че е несериозно; нѣкои дори сѣ недостойни закачки се считаха да отхвърлятъ това предложение и се позоваха на нѣкакви доклади, давани отъ заинтересовани лѣкари. Г. г. народни представители! Най-малко азъ съмъ човѣкътъ, който бихъ защитилъ несправедливо лѣкарското съсловие. Независимо отъ това, че изхождамъ отъ това съсловие, азъ съмъ билъ най-големиятъ неговъ врагъ, когато е трѣбвало да бѣде критикувано справедливо, когато е трѣбвало да бѣде хвърленъ срещу него единъ упрѣкъ на мѣсто, когато се е касало до защита интереситъ на работническото. Но самиятъ фактъ, че работническото, заедно съ лѣкаритъ, вѣстана противъ оная нова система, трѣбваше да накара тогавашното правителство и тогавашния министъръ на търговията и труда да разбератъ, че сѣ трѣгнали по фалшивъ пътъ.

Г. г. народни представители! Има много голѣми въпроси, по които много малко се говори. Позволете ми да ви кажа, че когато се говори за социално законодателство, специално когато говоримъ тукъ за фонда „Обществени осигуровки“, ние трѣбва да обърнемъ сериозно внимание. Ние създаваме социално законодателство, ние бранимъ интереситъ на работниците, ние бранимъ интереситъ на трудящитъ се, и когато даваме за тѣхъ, ще трѣбва да даваме съ по-широкъ замахъ. Когато е въпросъ да се правятъ икономии, има кѣде да се направятъ. Азъ и вчера ви казахъ тукъ за едни скандални порядки, срещу които, за мое голѣмо съжаление и за съжаление на всички онѣзи, които мислятъ за интереситъ на тая държава, правителството не пожела да вземе мѣрки. Оставиха се да се хвърлятъ милиони за излишни възнаграждения, оставиха се да се даватъ на разни висши бюрократи заплати и възнаграждения, каквито не подобаватъ на нашата държава, а на много по-големи държави. А когато е въпросъ за социално законодателство, ние свиваме кесиятъ, ние правимъ тамъ икономии. И г. Вълевъ миналата година пожела да намали двойно разходитъ за здравето на работниците, да прави икономия отъ тамъ, безъ да държи смѣтка, че има много мѣста, откъдето могатъ да се направятъ икономии. Азъ смѣтамъ, че фондътъ „Обществени осигуровки“ е едно мѣроприятие, което още не е завършено, и специално у насъ, кѣдето ресурситъ се черпятъ преди всичко отъ работническото и отъ работсдателитъ, значи, взема се стотинката на работника, за да му я пестимъ и после да не я даваме за здравето му. Азъ

смѣтамъ, че тамъ всички сте длѣжни да обърнете по-сериозно внимание и да кажете на отговорнитъ: не може да се прави икономия отъ онова, което принадлежи на работника, което е негово легитимно право, което той дава отъ кесията си, отъ заплата си. Работодателтъ дава много малка частъ, пропорционално на онова, което дава работникътъ. И азъ смѣтамъ, че е време да се позамислимъ какъ бихме могли да освободимъ работническото отъ вноскитъ му въ фонда „Обществени осигуровки“. Азъ мисля сѣщо, че е време вече да се замислимъ и за разширението на тоя фондъ, да го направимъ наистина общественъ фондъ, да обхване не само фабричното работничество, а цѣлото работничество — и земеделския работникъ, и земеделския трудицъ се народъ, който има най-много нужда отъ медицинска помощъ и който би билъ съгласенъ, следъ всички ония налози, които понася, да понесе и още единъ минималенъ облогъ, но да е сигуренъ, че може да се лѣкува всѣкога и навсѣкѣде, че когато стане недѣлгавъ или сакатъ, ще получи една минимална пенсия, че както получаватъ пенсия другитъ чиновници, които работятъ 20—30 години, така ще получи такава и той, който работи на държавата не 30 години, но 70 години и нищо не получава. Време е, казвамъ, вече да се замислимъ и за пенсиитъ на земеделския работникъ на земеделеца, който остава на улицата безъ заплата хлѣбъ, въпрѣки че е далъ сили и животъ, въпрѣки че е далъ всичко, каквото има презъ своя животъ, за поддържане на държавата и за издрѣжка и на пенсионери, и на чиновници, и на всички други съсловия. Ето кѣде е голѣмиятъ въпросъ, споредъ мене, когато се говори за фонда „Обществени осигуровки“. Време е да направимъ това, защото и днесъ нашето село си остава далечъ отъ медицинската помощъ, селянитъ умиратъ като мухи, оставятъ ги често пѣти тукъ въ София за материалъ на клиникитъ, не ги прибиратъ, не защото не желаятъ да ги прибератъ, но защото нѣматъ срѣдства да ги превозятъ мъртви отъ тукъ до родното имъ мѣсто. Време е да се замислимъ и по този въпросъ, поне близкиятъ на оня, който е починалъ, да не бждатъ облагани съ едни голѣми суми, които тѣ не могатъ да изкаратъ презъ цѣлия си животъ. Безъ да смѣтамъ, г. г. народни представители, че това е всичко, което може да се каже, азъ така общо, така широко схващамъ положението, когато се говори за социално законодателство.

Позволете ми да кажа две думи и по въпроса за така наречения новъ фондъ за осигуряване на учителскитъ заплати. Преди всичко азъ не вѣрвамъ, че този фондъ е сигуренъ, че срѣдствата ще постѣпятъ. Азъ не вѣрвамъ, че ще може да осигурите срѣдства на този фондъ не за изплащането на неизплатенитъ заплати, на ариеретата, както се изразява министрътъ на финанситъ, но за изплащане за текущо време заплатитъ на учителитъ. Азъ смѣтамъ, че държавата пакъ ще остане длѣжна, и много длѣжна, и на учители, и на пенсионери.

Тукъ му е мѣстото да ви кажа, че вие прехвърляте тая тежестъ пакъ върху онѣзи, които не могатъ да платятъ. Г. г. народни представители! Не съмъ противникъ на оня фондъ, който може да обезпечи издрѣжката на училищата и да гарантира даването на образование на подрастващитъ поколения, но трѣбва да се държи смѣтка и за условията. Вие предвиждате да постѣпятъ 11.000.000 л. приходи въ този фондъ, смѣтнато 30% отъ общинскитъ върхушни върху поземелния данѣкъ, а знаете, че миналата година, при 300.900.000 л., предвидени отъ този данѣкъ постѣпиха само 16.000.000 л. Ще постѣпятъ ли тѣзи 11.000.000 л.? 30% отъ 16.000.000 л., колкото сѣ постѣпили отъ поземелния данѣкъ миналата година, правятъ около 4½ милиона лева. Откъде ще вземете останалото до 11.000.000 л.? Освенъ това, предвиждате да получите отъ фонда „Общински налози“ 240.000.000 л. А колко постѣпления има въ този фондъ? Откъде ще вземете 240.000.000 л.? Реални приходи ли сѣ това? Съ какво ще гарантирате заплатитъ на учителитъ? Какъ ще дадете пенсия, ако щете, на пенсионеритъ?

Искамъ да се спра за малко и на въпроса за ученическитъ такси. Г. г. народни представители! Вие облагате несправедливо хората, които искатъ да дадатъ образование на децата си. Ние не сме стигнали дотамъ да се похваляемъ, че въ България нѣма вече непросвѣтенъ човѣкъ; не сме стигнали дотамъ да кажемъ, че образованието у насъ вече е излишно. България не е на първото стѣпало въ това отношение, тя още има нужда отъ образование и отъ възпитание на новитъ поколения. Миналата година предвидахте така за ученицитъ 500 л., тази година я увеличавате съ 1.000 л., като прибавяте и още 1.000 л., ако ученикътъ е пропадналъ и трѣбва да повтара класа. Вѣрно е, че сѣдбата на мързеливитъ е заслужена, но по-

зволете да подчертая тукъ, че има хора, които не знаят какво значи да учишъ при нѣмотия, какво значи да готвишъ уроцитъ си при лоши условия: вмѣсто да седнешъ на столъ и да пишешъ урока си на маса, да легнешъ на пода. Какъ искате вие отъ такъвъ ученикъ да бѣде добре подготвенъ? Пропадатъ тъкмо ония, които нѣматъ елементарни условия за учене. На тия нещастници, на тия бедняци, по случайностъ непризнати за бедни, вие налагате такава тежка такса. А има много такива. Башата получава месечна заплата 500 л. и не го признаватъ за беденъ, защото има заплата. Провѣрете въ общинитъ да видите колко души сѣ признати за бедни, макаръ че всички сѣ бедни. Голѣма рѣдкостъ е да има въ село богаташъ; тѣ сѣ единици. Онѣзи, които вчера минаваха за богаташи, днесъ сѣ кандидати за пѣдари и за воловари. Днесъ селото бедствува, селото нѣма. Всички го знаятъ, за да не се мисли, че се казва, за да се прави демагогия. Даже много слабо е казано това. И да се мѣчатъ да правите демагогия, не можете, защото, колкото и силно да се изразите, увѣрявамъ ви, положението е много по-катастрофално, много по-трагично, отколкото можемъ да го опишемъ. И тъкмо затова ви питамъ: защо искате да обложите тѣзи нещастници съ 2500 л. училищна такса? Азъ съмъ сторонникъ на друго едно разбиране за тия такси. Турете такса до 2.000 л., но предоставете било на учителския съветъ, било на специална комисиия да опредѣля размѣртъ ѝ, споредъ материалното положение на ученика. Вие искате да изравните сина на милионера съ сина на раздавача; вие искате да изравните сина на последния беднякъ въ село съ сина на онязи, който трупа милиони чрезъ акционерни дружества, чрезъ Народна банка и не знамъ още по какъвъ начинъ.

Вие туряте също така такса и за ученицитъ, които ще следватъ въ чужди училища. И туй го считате за луксъ. Позволете да ви кажа, че обикновено тамъ прашатъ хората децата си, за да учатъ езици. Въ днешното страшно време на беднотия, въ днешнитъ катастрофални времена, които живѣемъ, можете ли да отречете правото на нѣкого да се подготви за живота по-сигурно, за да може да гарантира утре залька си? Не се ли говори днесъ подъ пѣтъ и надъ пѣтъ, че само онѣзи, които владѣе чужди езици, стенография, машинописъ и по-може да си намѣри по-лесно работа? Защо отчѣмате възможността на хората да пратятъ децата си въ чужди училища? Създайте училища, където могатъ да се научатъ чужди езици и по такъвъ начинъ отнемете възможността на българския гражданинъ да праша децата си въ чужди училища. И единъ раздавачъ, който къса отъ залька си, за да може да прати детето си въ чуждо училище или въ пансионъ, където да научи езикъ, вие го изравнявате съ онѣзи богаташи, за когото не само е луксъ, но е и удоволствие да извади да даде 2—3—5 хиляди лева за детето си, вие не му вземате нито стотинка повече отъ първия. Кога е тая социална база, каква морална база имате по такъвъ начинъ да опредѣляте такситъ? И тукъ азъ обръщамъ вниманието на г. министра на просвѣтата. Миналата година, когато тия такси бѣха 500 и 1.000 л. азъ казахъ на г. министра на просвѣтата, че той ще трѣбва да възприеме системата на опредѣляне такситъ споредъ материалното положение на башата на ученика. Г. министре! Вие ще свържете името си съ единъ опасенъ прецедентъ по отношение културата у насъ, въ България, по отношение възпитанието, по отношение образованието, когато третирате еднакво онѣзи нещастници, които не могатъ да отдѣлятъ 1.000—2.000 л. отъ своя залька, за да пратятъ децата си въ чужди училища, съ тѣзи, за които е удоволствие да дадатъ нѣщо за образованието на своето дете. Азъ смѣтамъ, че вие сте длъжни, вие имате моралния дългъ да държите смѣтка за това, което вършите, защото то ще се отрази върху цѣло едно грядуще поколение. То нѣма да ви прости, то ще търси смѣтка не само отъ васъ (Сочи министритъ), но и отъ насъ, г. г. народни представители, защото, ако тѣзи, които седятъ на тая маса, (Сочи министерската маса) могатъ да бѣдатъ често пѣти по-късогледни, ние, които стоимъ на онѣзи банки, сме длъжни да имъ обрнемъ внимание и да имъ напомнимъ дълга, тъй като властта често пѣти заслѣпява човѣка и той е наклоненъ да се увеличи и по каприза на заинтересовани да причини най-голѣми пакости на своя народъ. Азъ смѣтамъ, че това е една пакостъ, която не можете да изкупите съ нищо утре, една пакостъ, която нашиятъ народъ ще запомни, нѣма да забрави и ще ви държи отговорни. Вие носите историческа отговорностъ за образованието въ нашата страна. Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че този въпросъ, който е разрешенъ по такъвъ начинъ, ще трѣбва обязательно да се коригира въ комисията. Г. министърътъ самъ ще трѣбва да потърси ресурси отъ

други мѣста, а не по този пѣтъ, по който е трѣгналъ съ закона за бюджета на фондоветъ.

Г. г. народни представители! Искамъ да обърна вниманието ви и върху въпроса за правата, които се даватъ на Св. Синодъ да издава специални марки. Станало е вече традиция да се издаватъ такива марки, които се плащатъ отъ кеситъ на беднотията. При това Св. Синодъ и до днесъ не е изпълнилъ елементарнитъ си задължения, макаръ че миналата година, при разискванията по бюджета, се отбеляза, че той е длъженъ да изпълни поетия ангажментъ, да внесе по 100.000 л. годишно отъ тѣзи фондови марки, за да има правото да ги издава. Правото на издаване му е дадено, но той нищо не е внесълъ. Днесъ виждаме пакъ да му се дава право да издава фондови марки, съ уговорката, че е длъженъ да се отчете. Докога ще го задължавате, а той нѣма да се отчита? Азъ смѣтамъ, че поне този пѣтъ трѣбва да му се каже: понеже не си изпълнилъ своя ангажментъ, нѣмашъ право да издавашъ по-нататкъ свои фондови марки. Днесъ почти на никого не се позволява да издава фондови марки. Отъ много дружества има искания, но не имъ се позволява, и то много справедливо. Достатъчни сѣ тѣзи берии, които сѣ натрупани върху гърба на нашия народъ, за да нѣма нужда да прибѣгваме и къмъ други такива — непростени и неподобащи, споредъ мене, за престижа на онѣзи, които се наричатъ духовни ръководители на своя народъ — независимо отъ монополизирането на ливницитъ и пр. въпроси по които може да се поразисква и да се каже много нѣщо. Азъ смѣтамъ, че тѣзи, които сѣ писали тия постановления въ законопроекта, трѣбваше да пишатъ не „задължаватъ се“, а „ако пожелаятъ“.

Така е, г-да, защото миналата година ги задължихме — нищо не внесоха; тази година ги задължаваме — пакъ нищо нѣма да внесатъ. Разрешението е дадено, тѣ продължаватъ да си издаватъ марки и никога нѣма да видятъ нѣкаква полза отъ тѣзи марки! Позволете ми да кажа — азъ и миналата година го подчертахъ — приходитъ отъ тѣзи марки съвсемъ не отива за нѣкакви благотворителни цели, за каквито евентуално биха помислили, че отиватъ тѣзи, които даватъ разрешение за издаването на такива марки. Това го знаятъ много добре почти всички членове на бюджетарната комисиия. Ще трѣбва да се туря кръстъ на тия лъжи на известни сѣди, които искатъ да използватъ привилегированото си положение, за да могатъ да обирагъ стотинкитъ на този нещастенъ и обелнѣлъ народъ. Кажете ми къде е гаранцията, че ще можете да прибѣрете невнесени вноски отъ 1922 г., когато най-напредъ е дадено разрешение на Св. Синодъ за издаване на фондови марки — до 1931 г., които вноски той бѣше задълженъ да внесе?

Г. г. народни представители! Понеже виждамъ, че много въпроси, които тукъ така искрено се дебатиратъ, че много мнѣния, ако щете, кизани съ една искреностъ, съ една откровеностъ абсолютно разбрана, абсолютно очевидна. Днесъ се приематъ едва ли не каго недобростъвѣстна критика, азъ съмъ длъженъ да ви кажа, че не съмъ отъ ония, които смѣтатъ, какво, щомъ едно мѣроприятие е на политически произвникъ, то винаги е лошо. Азъ отбелязахъ добрата стѣпка, направена днесъ въ едно отношение. Азъ я отбелязахъ съ удовольствие и казахъ, че има още много да се направи въ това отношение. Но, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че пѣтътъ, по който сѣ трѣгнали нѣкои — да търсятъ сѣдства отъ тамъ, където най-малко могатъ да ги намѣрятъ — е пѣтъ погрѣшенъ, е една политика опасна, една политика, която не се различава отъ политиката, следвана отъ Демократическия сговоръ — катастрофалната политика, която докара 21 юний; даже нѣщо повече: следването на тая политика отъ ваша страна е престѣпление, защото народътъ очакваше отъ васъ, негови избраници, да я коригирате. Това азъ не го виждамъ. Едно положение коригирано — 10 нови се създаватъ; една тежестъ премахната — 10 нови поставятъ! И азъ се чудя какъ е възможно таксата на ученицитъ въ гимназиитъ да се увеличи отъ 700 на 2.500 л.! Азъ се чудя какъ е възможно да се трупатъ нови такси върху гърба на тѣзи, които не могатъ да плащатъ даже досега опредѣлената такса. Опасенъ прецедентъ е, когато вие позволявате да се получаватъ милионни възнаграждения отъ нѣколко добре охранени и незаслужено платени чиновници-бюрократи, когато вие не искате да надникнете тамъ, където трѣбва да надникнете и отъ където можете чувствително и справедливо да вземете.

Азъ смѣтамъ, че вие ще извършите престѣпление, ако вогирате тия постановления, върху които азъ обърнахъ вашето внимание, и отрупате съ нови тежести и безъ това отрупания български народъ. Не е въпросъ за нѣкаква политика, не е въпросъ за партийни домогвания. То е

преди всичко един въпрос на човѣщина, то е и един въпрос на възможности. Азъ съмъ убеденъ, че всичко това ще остане дефицитъ, че утре вие ще го отбележите като такъвъ и пакъ ще се чудите по какъвъ начинъ, презъ нови облигации или по другъ начинъ, да уреждате стари задължения, ариерета — и за пенсии, и за учителски заплати, и по много други пера.

Г. г. народни представители! Азъ се надѣвамъ, че вие разбирате голѣмата задача, която ви предстои, и вървамъ, че съзнанието у васъ ще наддѣлѣ надъ партийнитѣ страсти, колкото и натискътъ на заинтересовани хора да е голѣмъ. Азъ смѣтамъ, че вие ще трѣбва да намѣрите сили у себе си, за да устоите на натиска на нѣколко бюрократи, заинтересовани хора, въ нашата страна, които никой пътъ не сж познавали положението на своя народъ, които въ своето засѣпване докараха днешното катастрофално положение. Азъ съмъ убеденъ и вървамъ, че вие ще изпълните желанието на нещастния и обеднѣлъ народъ: да внесете повече правда и социална справедливостъ и да отговорите на крещящитѣ нужди, на наболѣлитѣ негови нужди, що се касае до народното здраве и до намаляването на облозитѣ не само по разнитѣ фондове, но изобщо и на данѣцитѣ, отъ които и държава, и община черпятъ своитѣ приходи, които днесъ едва ли не надминаватъ 15 милиарда лева.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че въ комисията бюджетопроектитъ на фондоветѣ ще претърпи чувствително измѣнение. По тоя начинъ вие достойно ще изпълните длъга си, ще отговорите на нуждитѣ на този народъ, който ви е пратилъ не да удовлетворявате прищевкитѣ на заинтересовани малки и голѣми бюрократи, но да удовлетворите върховнитѣ желания на онѣзи, които дадохъ всичко, които минаха презъ огънь и мечъ, за да ви изпратятъ тукъ, за да смѣните този кървавъ режимъ, пътя на който вие не бива да следвате, защото, следвайки го, вие ще извършите по-голѣмо престѣпление спрямо българския народъ, отколкото извършиха деветоюнскитѣ палачи. (Нѣкои отъ земледѣлцитѣ ржкоплѣскатъ)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Съ този езикъ май ще докарате нѣкой палачъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Защо? Защото казахъ, че трѣбва да измѣните нѣкои положения по фондоветѣ ли?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Всѣкога приемамъ критика отъ по-старитѣ.

С. Мошановъ (д. сг): Българската войска не е палачъ на своя народъ, г. докторе.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Не войската, а деветоюнцитѣ сж истинскитѣ сатрапи.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Силно звѣни)

С. Мошановъ (д. сг): 9 юний е дѣло на българската армия, а тя не е палачъ. (Пререкания между народнитѣ представители д-ръ Г. М. Димитровъ, А. Аврамовъ и С. Мошановъ)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Силно звѣни)

С. Мошановъ (д. сг): И ти ще говоришъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): Азъ ще говоря. Вие убивахте и нѣмахте куражъ да поемете отговорността, а се криете задъ армията. Не ви е срамъ!

С. Мошановъ (д. сг): Вие дадохте амнистия. Вие гласувахте амнистия.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г-да! Има и вънъ мѣсто, ако искате да викате. Ако искате да се разпратятъ, излѣзте вънъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Той (Сочи С. Мошановъ) иска да хвърли петно върху родната армия.

С. Мошановъ (д. сг): Той (Сочи д-ръ Г. М. Димитровъ) свърши съ думитѣ „деветоюнскитѣ палачи“.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Продължително звѣни)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст): (Къмъ С. Мошановъ) Да, ти ще говоришъ!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. г. народни представители! Часътъ е 8.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Права предложение да се продължи заседанието до 12 ч.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Система е вече само една група народни представители да поддържатъ тия нощни заседания. Следъ като се продължи заседанието следъ 8 ч., повечето депутати си разотиватъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Гласувайте, г. председателю, продължение на заседанието до 12 ч.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Азъ правя формаленъ въпросъ, г. председателю, че нѣма кворумъ, за да може да се гласува продължение на заседанието.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ предложението на г. министъръ-председателя, да се продължи заседанието до 12 ч., моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Може г. министъръ-председателъ да прави предложение, но нѣма кворумъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Кворумъ за работа има винаги. Който иска да работи, ще стои тукъ.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Има форми, които трѣбва да се спазватъ и които форми сж отъ значение.

Х. Чолаковъ (з): Г. Лѣкарски! Стига, бе!

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Азъ не правя въпросъ заради мене си, но не може да се говори при праздна зала.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: По ваше време предъ петъ души съмъ говорилъ азъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: 70 души има въ залата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Има кворумъ, какво искате повече?

Х. Чолаковъ (з): 93 души има въ залата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Преди всичко има решение на Народното събрание отъ преди три седмици, че ще работимъ до 12 ч.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Не може да има такова решение. За всѣко заседание ще трѣбва да има отдѣлно решение. Това изисква и правилникътъ, който не можете да отречете.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ ще седя тукъ и ще работимъ.

Х. Чолаковъ (з): Г. Лѣкарски! Колко души има отъ вашата група?

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Ние не сме длѣжни да ви правимъ кворумъ. Вие сте длѣжни.

А. Буковъ (з): Може и да не приказвате.

Х. Чолаковъ (з): Да се смѣтне, че сте приказвали.

К. Пастуховъ (с. д): Защо спорите? Явно е, че нѣма кворумъ.

А. Циганчевъ (з): Г. Лѣкарски! Колко души отъ вашата група присѣствуватъ?

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Ние не сме длѣжни да стоимъ. Вие сте длѣжни да си имате болшинство.

А. Циганчевъ (з): Ние си имаме болшинство.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Това болшинство мене ми стига.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Но за правилника не стига. Азъ се интересувамъ за правилника, който казва, че трѣбва да присѣствуватъ $\frac{1}{3}$ отъ народнитѣ представители, иначе не може да има вотъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Който иска да работи, трѣбва да бѣде тукъ. Кажете на партийнитѣ си

приятели да дойдат и да седят тук. Мене ми стига това болшинство.

К. Пастухов (с. д): А-а-а!

Н. Алексиев (з): (Към И. Лъкарски) Вие не можете да ни задължите да Ви слушаме.

И. Лъкарски (д. сг. Ц): Вие се погрижете вас да дисциплинирате и тогава искате опозицията да бъде дисциплинирана.

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни) Целият Парламент е дисциплиниран.
Имате думата, г. Лъкарски.

И. Лъкарски (д. сг. Ц): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нека се успокоим...

Министър-председател Н. Мушанов: А, тъй кажи, на работа сега!

И. Лъкарски (д. сг. Ц): ...и да почнем работа, както каза г. министър-председателят, макаръ и при празни банки.

Министър-председател Н. Мушанов: Пакъ го увърташъ.

А. Циганчев (з): Вие, г. Лъкарски, 8 години при 5—6 души гласувахте. Какъ не Ви е срамъ да говорите!

И. Лъкарски (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Бюджетът на фондовете — за който съ основание отбелязах и преждеговорившият, че е единъ бюджетъ, къмъ който не се проявява внимание и интересъ даже и отъ респективните министри — обхваща една страна отъ управлението на държавата твърде важна, защото въ него съ отразени редица съществувачи и отъ значение за държавата материални закони. Ще тръбва да констатираме, че до преди малко само г. министърът на просвѣтата слушаше дебатитъ, а другитъ министри — на финанситъ, на земледѣлното, на търговията — къмъ чиито министерства съ причислени известни отъ голѣмо значение фондове, какъвто е фондътъ „Обществени осигуровки“, ги нѣма, за да чуятъ мненията на говорившиятъ народни представители.

А. Циганчев (д. сг): Тѣ ще прочетатъ речитъ.

И. Лъкарски (д. сг. Ц): Азъ ще се спра на нѣкои отъ фондовете, които съ предметъ на разглеждания бюджетпроектъ, и по-специално върху фондовете при Министерството на народното просвѣщение. Ще ги разгледамъ така, както тѣ съ подредени въ самия бюджетпроектъ.

На първо мѣсто ще се спра върху бюджетпроекта на фонда „Социално и културно подпомагане на учителитъ“. Г. г. народни представители! Този фондъ е отъ съществено значение, защото чрезъ него се дава възможностъ да се постигне онова, което не може да се постигне чрезъ държавния бюджетъ, именно да се подпомогне учителството и неговитъ близки, да бъде насърчавано то въ изпълнение на голѣмото си предназначение. Обаче фондътъ, за голѣмо съжаление, вмѣсто да бъде пазенъ, вмѣсто да расте, се намалява. Държавата, следъ като прави чувствителни съкращения въ числото на преподавателския персоналъ, следъ като увеличава числото на седмичнитъ часове на учителитъ, следъ като увеличава числото на децата въ паралелкитъ, следъ като изобщи поставя българския народенъ учител да работи при много по-трудни условия, въ същото време посѣга и върху този неговъ фондъ, който е създаденъ, както казахъ, за да може да го подкрепи, що се отнася до неговото здраве и до неговото културно развитие. Азъ не виждамъ въ приходния бюджетъ на този фондъ погашение на онзи заемъ, който държавата бѣше сключила отъ него въ размѣръ на 7 милиона лева. И азъ моля г. министра на просвѣтата да настоитъ въ бюджетарната комисиия и предъ министра на финанситъ, што въ приходния бюджетъ на този фондъ да бъде предвидено погашение на заема, който държавата сключи отъ него. Съ нѣколко милиона лева държавата не ще подобри своето положение, но ако не се предвиди това погашение, чувствително ще се оцети този фондъ и ще се намали възможността му да може да реализира задачитъ, които съ му поставени.

На второ мѣсто, г. г. народни представители, азъ ще трѣбва да се спра върху разходнитъ параграфи на бюджета на сѣщия фондъ. Виждамъ, че въ § 1 съ предвидени въ общи изрази кредити, които ще трѣбва да бъдатъ изразходвани главно за персоналъ, за надници на постоянни и временни работници. Азъ бихъ помолилъ г. министра на просвѣтата да обясни на народното представителство кои съ тия строежи, които Министерството на народното просвѣщение ще предприеме тепърва, или кои съ тия сгради на фонда, които съ днесъ въ строежъ и ще трѣбва за работници, постоянни и временни, да се предвидятъ суми въ съответнитъ параграфи. Споредъ онова, което азъ знамъ, мѣроприятията на фонда, които се състоеха въ изграждане на почивнитъ станции въ Панагюрище и другаде, се свършиха; свършенъ е и санаториумътъ въ Лѣджене.

Министър д-ръ А. Бояджиев: Не е още свършенъ. Само за него съ предвидени тия кредити.

И. Лъкарски (д. сг. Ц): Азъ не зная дали тия кредити, които съ предвидени въ бюджета, съ само за санаториума гъ Лѣджене, кждето има само нѣкои работи за довършване; защото, ако съ само за тамъ, тия кредити ми се виждатъ твърде голѣми.

На трето мѣсто, вмѣсто да се продължи проучването и строежътъ на морската почивна станция, която бѣше въ проектъ и за която имаше вече изработенъ планъ, не знамъ по какви съображения, следъ като имаше планинска станция и санаториумъ, бившиятъ министъръ на просвѣтата отмени тази инициатива, която бѣше навременна, полезна и нужна, за да почне да строи трета планинска почивна станция гъ с. Долна-Баня. Навремето зли езици хвърляха известни упръци къмъ тогавашния министъръ на просвѣтата, че по този начинъ едва ли не той за известни частни, лични постижения, поради имотитъ, които има въ това селище, прави туй. Но, г. г. народни представители, мене ми се струва, че ако тогава се допуснута тая грѣшка, такива грѣшки не трѣбва да се допускатъ за въ бъдеще и ще трѣбва да бъдатъ щадени срѣдствата на фонда. Време е, г. министърътъ да се замисли за създаването на морска почивна станция. Кредититъ, които биха могли въ това направление да се използватъ, трѣбва да бъдатъ насочени именно за такъвъ строежъ.

Отъ друга страна, азъ бихъ молилъ г. министра да бъде крайно внимателенъ при изразходване на срѣдствата на фонда, да бъде крайно остороженъ и да не дава на паризанскитъ настроения и интереси тукъ да се проявяватъ, да не се изразходва излишно нито една стотинка отъ този фондъ, защото всѣка пара на този фондъ трѣбва да бъде ценена, тя е отъ значение, тя трѣбва да бъде пазена и да отива на своето мѣстоназначение.

Бихъ молилъ също, г. министре, § 1 да бъде конкретизиранъ, да се означа, за какво ще се употребятъ тѣзи 13 милиона лева, които се предвижда да бъдатъ изразходвани по този параграфъ. На второ мѣсто, азъ бихъ молилъ, също така, § 5 да бъде измѣненъ, да бъде съобразенъ съ духа и смисъла на закона. Въ измѣнения чл. 108 отъ закона за народното просвѣщение, съ който се образува фондътъ за социално и културно подпомагане на учителитъ, е казано — въ алинея първа — че отъ този фондъ ще се подпомагатъ учители въ всички държавни, окръжни и общински училища подъ ведомството на Министерството на народното просвѣщение, както и членоветъ на тѣхнитъ семейства, за издръжката на които тѣ се грижатъ. Щомъ е така, не могатъ да се предвидятъ въ § 5 стипендии за висше образование на деца, които не съ синове и дѣщери на учители. Ще трѣбва духътъ и смисълътъ на измѣнения чл. 108, съ който е създаденъ, както казахъ, фондътъ за културно и социално подпомагане на учителитъ, да бъде спасенъ. И затова въ § 5 на разходния бюджетъ на фонда ще трѣбва изрично да се упомене, че предвиденитъ стипендии се отнасятъ за синове и дѣщери на учители, както и че даването на стипендии става чрезъ конкурсъ. Само тогава, наистина, тия стипендии ще бъдатъ закономѣрни и нѣма да се допусне каквото и да е съмнение, че чрезъ тѣхъ съ били облагодетелствувани партизани мимо закона и мимо предназначението на самия фондъ.

Г. г. народни представители! Азъ ще се спра и на фонда за народнитъ читалища и ще направя печалната констатация, какво срѣдствата на този фондъ съ извършено малки. Докато миналата бюджетна година бѣха предвидени да постѣпятъ по този фондъ 1.461.000 л., днесъ вижъ

даме да се предвиждат да постръпят само 406.000 л. Гова, безспорно, не може да не се отрази върху развоја на нашето читалищно дѣло. Специалният законъ за читалищата дава всички условия и възможности за едно бързо и планомерно развитие на читалищното дѣло у насъ. Но за това развитие на читалищното дѣло у насъ, безспорно, сѣ необходими срѣдства. Тѣзи срѣдства се даватъ главно чрезъ фонда, чрезъ който Министерството на народното просвѣщение подпомага читалищата въ малките и бедни градове, паланки и села. Читалищата въ по-големите и по-богати селища могатъ да съществуватъ и безъ помощта на фонда за народни читалища. Чрезъ срѣдства на читалищните дружества, чрезъ помощъ отъ общинския съветъ, отъ училищнитѣ настоятелства, могатъ да се развиватъ и да преуспѣватъ. Читалищата, обаче, въ малките и бедни паланки, въ планинскитѣ населени мѣста трѣбва да бѣдатъ подкрепени, тѣ не могатъ да се развиватъ безъ помощъ отъ фонда. Ако този фондъ нѣма срѣдства, безспорно, на читалищата въ беднитѣ паланки и сега не може да се дадатъ съответнитѣ помощи и читалищното дѣло тамъ не ще може да се развива. Крайно време е българската държава, Министерството на народното просвѣщение да посвети повече грижи за читалищата въ беднитѣ селища, въ планинскитѣ селища и въ забравенитѣ краища, за да се даде и тамъ повече духовна култура.

На трето мѣсто, г. г. народни представители, азъ ще трѣбва да се спра върху фонда за изплащане заплатитѣ на учителитѣ въ сѣднитѣ общински училища. Преди всичко азъ ще трѣбва да изкажа своето сѣмнение, както го изказахъ и други прѣждоговорници, какво постѣпление на фонда не ще могатъ да бѣдатъ реализирани въ този нѣмъ размѣръ, въ който сѣ предвидени. Това едно. Второ, азъ ще трѣбва да подчертая предъ васъ една погрѣшна практика отъ страна на министерството по отношение на нѣкои иновѣрни училища. Азъ искамъ да вѣрвамъ, че г. министърътъ на просвѣтата ще се коригира и тая погрѣшна практика отъ миналото не ще бѣде практикувана и за въ бѣдеще. Думата ми е за училищата на католическата пропаганда. Децата въ тѣзи училища сѣ освободени отъ таксата, която бѣ предвидена въ чл. 4 на закона за бюджета на фондветѣ миналата година, и сѣ третирали едва ли не като учаци се въ народни училища. Тѣзи училища на католическа пропаганда не сѣ народни училища. Тѣ сѣ частни училища и учащитѣ се въ тѣхъ ще трѣбва да поднадагъ подъ ударитѣ на чл. 4 — специалната такса, която е предвидена за ученицитѣ въ чуждитѣ училища, ще трѣбва да бѣде събирана и отъ тѣхъ. Азъ не зная защо следването въ тѣзи училища ще трѣбва да бѣде насърчавано, защо ученицитѣ въ тѣхъ ще трѣбва да бѣдатъ освободени отъ таксата, която плащатъ ученицитѣ въ инороднитѣ, иновѣрнитѣ и частнитѣ училища у насъ. Нѣма никакво основание за едно по-друго третиране. Азъ вѣрвамъ, че г. министърътъ за въ бѣдеще ще постави и тѣзи училища наравно съ другитѣ частни училища и отъ учащитѣ се деца въ училищата на католическата пропаганда ще се събира таксата, която се събира отъ ученицитѣ въ частни училища.

Г. г. народни представители! Азъ не мога да се съглася съ забележки 4 и 11 на стр. 26 на бюджетопроекта.

Забележка 4 дава право на г. министра на народното просвѣщение да закрива нѣкои отъ тия сѣдни училища, които се намиратъ на близко разстояние едно до друго. Разбирамъ, би било оправдано, отъ гледна точка на закона, ония училища, които не отговарятъ на условията по отношение учебни помагала, училищна покѣщина, редовенъ учителски персоналъ, материална издрѣжка, да могатъ да бѣдатъ закривани, но не можемъ ние съ забележка къмъ бюджета на фонда да даваме право на г. министра да закрива сѣдни, пълни и непълни, учебни заведения, поради тѣхната близость. Изобщо ние не можемъ да делегираме това, което е право на Парламента. Следъ като Парламентътъ постановява тия училища да съществуватъ и че заплатитѣ на учителитѣ по тѣхъ ще бѣдатъ заплащани отъ фонда, не можемъ съ една забележка къмъ бюджета на фондветѣ да дадемъ право на г. министра презъ течение на годината да ги закрива, защото се намиратъ на близко разстояние. Ако има такива училища и ако тѣхното съществуване не е оправдано, нека ги закриемъ още сега и да не предвиждаме кредитъ за тѣхъ следъ 15 септемврий. Но ако ние предвиждаме кредитъ и намираме основание за тѣхното съществуване, не можемъ да делегираме съ една забележка на министра правото — което е право на Парламента — да закрива той по свой починъ, по свое разбиране тия учи-

лища, само затова, защото отстоели на близко разстояние едно отъ друго.

Така сѣщо не може да се приеме и забележка 11, на стр. 26 отъ бюджетопроекта. И азъ съмъ дълбоко убеденъ и искамъ да вѣрвамъ, че г. министърътъ, както се откажа отъ идентичната бележка въ бюджета на Министерството на народната просвѣта, така ще се откаже и отъ тази забележка, по силата на която му се дава правото да увеличава, както е казано въ нея, „по-долнитѣ категории учители, за сѣтка на по-горнитѣ“. Не можемъ въ бюджета на фондветѣ да даваме това право на министра на просвѣщението, което може да бѣде използвано въ едни пакостни за учебното дѣло насоки, често пѣти не по вина на министра, и да доведе до пакостни резултати. Азъ вѣрвамъ, както казахъ, че г. министърътъ, както се откажа отъ идентичната забележка въ бюджета на Министерството на народната просвѣта, така ще се откаже и отъ тази забележка, която му дава право презъ течение на годината да може да увеличава числото на учителитѣ отъ по-долни категории за сѣтка на учители отъ по-горни категории.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ убеденъ, че съ тая система, която се възприема, по-голяма частъ отъ нашитѣ сѣдни учебни заведения да бѣдатъ издрѣжани отъ фонда за изплащане заплатитѣ на учителитѣ въ общинскитѣ сѣдни училища, се създаватъ условия да бѣде понижено качеството на сѣдното образование и, както казахъ по-рано, ние ще създадемъ една втора категория образование, второкачествено образование. Въ тѣзи гимназии нѣма да има нито учебни помагала, нито училищна покѣщина въ достатъченъ размѣръ, защото безспорно е, какво общинитѣ не сѣ въ положение да гласуватъ бюджети, които да гарантиратъ материалната издрѣжка на тѣзи училища, а това ще се отрази на качеството на образованието. Затова азъ казвамъ, че съмъ правъ, когато класифицирамъ образованието въ тия сѣдни учебни заведения, че ще бѣде отъ второ качество.

Въ свръзка съ бюджетитѣ на фондветѣ при Министерството на народната просвѣта, азъ ще се спра да кажа по нѣколко думи за нѣколко други съществуващи фондове, които не виждамъ поставени въ предложението ни за разглеждане бюджетопроекта. На първо мѣсто, това е фондътъ за физическото възпитание на българската младежъ, фондъ, който съществува по силата на специалния законъ за физическото възпитание на българската младежъ. Съ чл. 25 на този законъ се учредява този фондъ при Министерството на народното просвѣщение, срѣдствата на който фондъ се набиратъ отъ много източници, между които е и помощъ отъ държавата. За голѣмо съжаление и тази година, г. министърътъ на народното просвѣщение, при многото стотици милиони бюджетъ на Министерството на народното просвѣщение, не счете за нужно да отбѣди една малка помощъ, за да подпомогне фонда за физическо възпитание на българската младежъ — една традиция, която бѣше останала въ миналото, една хубава традиция, която бѣше отъ полза.

Г. г. народни представители! Азъ не зная какво е положението на фонда за физическото възпитание на българската младежъ, но искамъ да вѣрвамъ, че г. министърътъ ще даде нѣкакви пояснения, които ще бѣдатъ отъ полза за самия Парламентъ, защото той фондъ е основата за приложението на закона за физическото възпитание, а целта на закона за физическото възпитание е отъ голѣмо значение за младежътъ, за бѣдещитѣ генерации, бихъ казалъ, за бѣдещето на България. Споредъ чл. 1 на този законъ, той има за целъ да „развиетъ и да укрепи тѣлеснитѣ и морални сили и да насади здравни навики въ българската младежъ“ — една целъ, на която нѣма, освенъ да рѣкоплетѣваме, една целъ, за която нѣма, освенъ да желаемъ да бѣде реализирана съ срѣдствата и съ помощта на държавата.

Законътъ за физическото възпитание възлага на Министерството на народното просвѣщение обща контрола върху всички организации за физическо възпитание. Той налага дори една обща държавна програма за физическото възпитание на младежътъ въ училищата и на младежътъ извънъ училищата. Такава програма нѣмаше презъ времето на прѣдшественика на днешния министъръ на просвѣщението. Нѣщо повече, ще кажа азъ: имаше програма, но тя бѣше да се разрушаватъ организациитѣ за физическо възпитание. И тая програма даде своитѣ резултати: нанесохъ се поражения и въ сѣдата на тия организации. Нѣма, освенъ, правейки тая печална констатация за миналото, да пожелаемъ, щото г. министърътъ на народното просвѣщение днесъ да събере сериозно

внимание върху физическото възпитание на българската младеж и да настои да бъде приложен законът за физическото възпитание в неговата цялост.

Г. г. народни представители! Въз тоя закон се поставя и друго едно начало: грижа за физическото възпитание на работническото въ фабрики и въ предприятия. Държавата тръбва да вземе грижата да организира въ спортни организации, въ организации за физическо възпитание работниците въ отделните предприятия, за да създаде възможност да се закали тѣлото на работника, като презъ време на почивката, презъ свободните отъ работа часове да се даде физическа и душевна, бихъ казалъ, отмора на уморения работникъ, а въ сѣщото време да бъде той насоченъ въ пътя на дисциплината, въ пътя на приобщаване къмъ държавна и народъ.

Е добре, азъ не виждамъ да се манифестира отъ Министерството на народното просвѣщение тая широка целъ на закона за физическото възпитание. Въ бюджета на министерството въ миналото сѣществуваше Инспекторатъ по физическо възпитание; днесъ той инспекторатъ не сѣществуваше. Г. министърътъ на народното просвѣщение заяви при гласуването на бюджета на неговото министерство, че ще се предвиди инспекторъ по физическото възпитание въ фонда. Не зная, дали въ този фондъ е предвиденъ такъвъ инспекторъ и какво се прави изобщо за приложението на закона за физическото възпитание, защото, както казахъ, тоя фондъ не ни е представенъ за одобрение, но азъ апелирамъ къмъ г. министра да се погрижи да се създадатъ достатъчно сръдства за този фондъ, за да може той да изпълни своето предназначение, за да може да бъде приложенъ законътъ за физическото възпитание, да се положатъ повече грижи за физическото възпитание, отколкото сѣ били полагани досега, и по-специално да се обърне внимание върху прилагането на тоя законъ за работниците въ предприятия и фабриките.

Г. г. народни представители! Нека тукъ посоча и на пакостното намѣрение на Софийската община да посегне върху създаденитъ спортни игрища. Не зная, какво върно има въ това, но научихъ отъ ежедневната преса, че Софийската община поискала да посегне на сѣществувашитъ спортни игрища въ София. Безспорно, съ това би се нанесълъ голѣмъ ударъ на спортните организации и на спортното дѣло въ нашата столица. Ето защо, искамъ да вървамъ, че г. министърътъ на народното просвѣщение, а така сѣщо и г. министърътъ на вътрешните работи не ще се съгласятъ съ това искане на Софийската община, ако има такова, защото пакостъта, която то би причинило на спортните организации въ столицата, би била непоправима.

Г. г. народни представители! Нека се помжчимъ чрезъ физическото възпитание да направимъ всичко възможно, за да се развиятъ и закрепнатъ тѣлеснитъ и моралнитъ сили на българската младежъ, за да може тя да бъде въ услуга и въ служба на българската държава и на българския народъ.

Има още единъ фондъ, който е създаденъ съ специаленъ законъ, именно законътъ за кинематографитъ, и който сѣщо така не е поставенъ въ бюджетопоекта, който разглеждаме. Върху този фондъ сѣщо така тръбва да се спремъ и да обърнемъ нужното внимание. Това е фондътъ „Кинопросвѣта“, сѣществувашъ по силата на чл. 44 отъ закона за кинематографитъ, въ който членъ, между другитъ приходни източници, се предвижда и помощъ отъ държавата, отъ културни, просвѣтни и стопански сдружения, отъ постоянни комисии, които за въ бъдеще не ще сѣществуватъ, и др. Като сѣ такава приходнитъ източници на фонда, той ще тръбва да бъде подъ контрола не само на министра на народното просвѣщение, но би билъ добре ако бъде подъ контрола и на Парламента.

Говорейки за фонда „Кинопросвѣта“, азъ не мога да не се спра да кажа нѣколко думи по закона за кинематографитъ и да подчертая, че въ близкото минало Министерството на народното просвѣщение не проявяваше никакво внимание за приложението му. Законътъ за кинематографитъ не се прилага, макаръ че той има голѣмо значение за възпитанието изобщо на народа и по-специално на българската младежъ въ училищата и вънъ отъ училищата. Г. г. народни представители! Азъ констатирамъ, че липсва достатъченъ контролъ върху кинематографитъ, че постановлениата на закона по отношение контрола не се прилагатъ, а така сѣщо не се прилагатъ и ония постановления, въ които се предвижда контролъ върху посещенията на кинематографитъ. Азъ бихъ молилъ г. министра на народното просвѣщение да

обърне внимание въ туй отношение и на съответната комисия при Министерството за цензуриране на кинематографическите филми и на своитъ органи за контролъ върху младежъта, която посещава кинематографитъ. Ще се съгласите, че много отъ филмитъ иматъ порнографически характеръ, че много отъ филмитъ целятъ да предизвикатъ единъ интересъ въ посетителитъ, който интересъ може да бъде оправданъ отъ комерческа гледна точка, но той не може да бъде оправданъ отъ гледна точка на общественото възпитание. Не можемъ да се съгласимъ, щото кинематографитъ, безъ огледъ на филмитъ, които се представляватъ, безъ огледъ на ограниченията, които създава законътъ, безконтролно да бъдатъ посещавани отъ младежъта, а особено отъ учащата се младежъ, на която по законитъ категорично е забранено да посещава общественитъ кинематографи. Ако тѣзи ограничения по закона се приложатъ, ако контролтъ бъде по-ефикасенъ, азъ съмъ дълбоко убеденъ, че ще има само единъ положителенъ резултатъ отъ гледна точка възпитанието на българската младежъ вънъ отъ училището и въ училището.

Азъ съмъ дълженъ да напрая констатацията, така сѣщо, че се правятъ опити да се злоупотрѣбва съ чл. 29 отъ закона за кинематографитъ, по силата на който се даватъ известни привилегии на кинопросвѣтни сдружения. Такива сдружения се създаватъ съ спекулативна целъ, такива сдружения се създаватъ при нѣкои кинематографи само да може да се експлоатиратъ по-доходно, като се използватъ облекчения по закона. Съ закона за бюджета имъ се отнеха само известни привилегии, но по отношение на акциза и на нѣкои общински данѣци привилегиитъ останаха. Тѣзи постановления, които създаватъ известни привилегии по отношение акциза и общинскитъ налози за кинематографитъ, които се експлоатиратъ отъ просвѣтни сдружения, оставатъ да сѣществуватъ. И азъ съмъ за тѣхното оставяне, но азъ педирамъ да не се допуска спекулиране съ тѣзи привилегии, които сѣ дадени, и които тръбва да насърчатъ само дѣлото на истински културно-просвѣтни организации. Искамъ да не се злоупотрѣбва съ привилегиитъ, които се даватъ по чл. 29 отъ закона за кинематографитъ, да не се създаватъ такива културно-просвѣтни кинематографически сдружения, които въ сѣщность гонятъ търговски цели, които не сѣ освенъ търгашески сдружения. А такива сѣществуватъ. Азъ имамъ предъ видъ единъ докладъ на Софийската община до Министерството на народното просвѣщение и до Министерството на вътрешните работи, въ който се сочи на поразителни факти, въ който се сочи на множество сдружения, които, нѣмайки нищо общо съ предназначението на едно истинско културно-просвѣтно сдружение, експлоатиратъ кинематографи; въ които сдружения за председатели и членове на управителния съветъ се поставятъ лица, които фактически сѣ предприемачи на експлоатирания кинематографъ и получаватъ голѣми заплати. Искамъ да вървамъ, че г. министърътъ ще упражни единъ по-непосрѣдственъ контролъ и ще отнеме възможността за злоупотрѣбление съ привилегиитъ, които се даватъ по чл. 29 отъ закона за кинематографитъ.

Г. г. народни представители! Още единъ фондъ, върху който искамъ да спра вашето внимание, това е „Посмъртниятъ фондъ“, при Министерството на народното просвѣщение. Понеже този фондъ черпи сръдствата си отъ единъ другъ фондъ — отъ фонда за социално и културно подпомагане на учителитъ — който е подъ контрола на Парламента, понеже въ този фондъ има сръдства, чието изразходване тръбва да бъде контролирано отъ Парламента, намирамъ, че и този фондъ тръбваше да бъде включенъ въ бюджетопоекта на фондоветъ и да бъде подъ контрола на Парламента. Този фондъ има едно предназначение, една целъ, достойна за похвала, и дава много добри резултати. Този фондъ осигурява на близкитъ на починалия учителъ едно по-сносно преживяване, едно по-сносно сѣществувание; той дава възможностъ да бъдатъ осигурени децата на учителя. Ще тръбва да се внимава твърде много, върху управлението на тоя фондъ; ще тръбва да се стремимъ да се разрастне. Това е единъ фондъ, който ще има още по-голѣмо значение въ бъдеще, ако неговитъ сръдства бъдатъ увеличени, за да му позволяватъ да увеличи размѣра на посмъртната помощъ, която се дава на близкитъ на починалия учителъ.

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Приготвенъ е законопроектъ, който ще се внесе въ Народното събрание.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): Азъ вземамъ актъ отъ декларацията на г. министра, който казва, че е приготвенъ законопроектъ При разглеждането на този законопроектъ ще

можем по-обстойно да се изкажем по въпроса. Менѣ ще ме радва, ако съ този законопроект г. министърът цели да заздравя фонда, да разшири неговите цели и да увеличи помощта на близките на починалия учител.

Министър д-ръ А. Бояджиев: До 50.000 л.

И. Лѣкарски (д. сг. II): То ще бѣде добре, стига срѣдствата на фонда да позволяват това.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да се спирамъ на останалите фондове, защото времето ми изтече и азъ не искамъ да моля благоволенieto на г. подпредседателя да удѣлки времето ми за говорене.

Затова ще се спра само съ нѣколко думи върху фонда „Обществени осигуровки“. По този фондъ се изказаха нѣкои отъ ораторите. Убеденъ съмъ, че и следъ мене нѣкои отъ г. г. народните представители ще взематъ думата и ще се спратъ по-обстойно върху него. Азъ само съ нѣколко думи ще искамъ да направя една прѣценка на този фондъ, въ който намира отражение работническата и социална политика на българската държава — единъ фондъ, който съществува по едно законодателство, което прави честь на малка България и на ония, които го прокараха навремето, и съ това дадоха доказателство, че проявяватъ държавнически усѣтъ, че проявяватъ заслуженъ интересъ къмъ една категория български граждани, къмъ които наистина българската държава има всички интересъ и всички дългъ да бѣде по-внимателна и да бѣде по-отзивчива къмъ тѣхните нужди. Фондътъ „Обществени осигуровки“, обаче, не само че не се е развивалъ нормално, но неговите срѣдства не се използватъ рационално. Партизанската рѣка намира голѣма възможностъ да посѣга върху срѣдствата на тоя фондъ, за да ги използва въ нецѣлесобразно, не разумно, а пакостно.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ Н. Шоповъ)

Г. г. народни представители! Българската държава ще трѣбва да прояви повече грижи къмъ българските работници. Българските работодатели, българските капиталисти ще трѣбва да виждатъ въ лицето на работника единъ сътрудникъ въ производството, единъ сътрудникъ въ създаването на блага, а българската държава ще трѣбва да разшири своите протекции, своите грижи върху работническото, за да може да създаде условия и възможности на това работническо да не върви по пътя на разрушителните елементи, а да го отклони отъ крайно пакостни за държавата увлѣчения, да го насочи въ друга областъ на дейностъ, да насади у него съзнанието, че то трѣбва да бѣде сътрудникъ на държавата въ изграждането на по-добри дни за страната. Ще трѣбва на почвата на националните разбирания, на почвата на националния духъ, насаденъ у него, да се изграждатъ и неговите организации. Това ще бѣде само отъ полза за работническото и за българската държава. Сътрудническото между работници и работодатели, съ намѣса и подъ контрола на българската държава, ще донесе само блага за българския народъ, за българската държава. (Ржкопсѣткния отъ стенографиста — крило Цанковъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Предъ видъ множеството въпроси, които изникватъ по поводъ бюджета на фонда, не знамъ дали не би било по-добре да се изостави досегашната практика — бюджетите на всички фондове да се разглеждатъ наведнѣжъ — за да може, разглеждайки всѣки бюджетъ поотдѣлно, да се говори по-срѣдоточено около известни въпроси.

Засага, споредъ мене, два фонда се налагатъ на нашето внимание: фондътъ за изплащане заплатите на учителите отъ общинските срѣдни училища и фондътъ „Обществени осигуровки“. Нека ми бѣде позволено да кажа две думи по първия фондъ, макаръ че съвсемъ не е отъ моя компетентностъ.

Министерството на народното просвѣщение си е поставило за задача за запази съществуващите гимназии чрезъ единъ фондъ, срѣдствата на който ще се набиратъ по начинъ, изложенъ въ законопроекта. Колкото тая идея и да е благородна — защото се цели да се подсили и закрепи образованието — чини ми се, че тя мѣжко ще бѣде реализирана. Отъ финансово гледище, срѣдствата, които се събиратъ за този фондъ, представляватъ една нова и едва поносима тежестъ за населението и за общините, които сѣщо ще правятъ вноски въ този фондъ. Значи, вънъ отъ бюджета на държавата, който вече гласувахме, тукъ се предвиждатъ нови данѣци. Следователно, отъ облекченията, за които говорѣше финансовиятъ министъръ, ще трѣбва да извадимъ малко тара, щомъ като този фондъ ще се набира отъ такси и отъ разни други врѣхнини,

които ще се налагатъ на общини, на лица, и, следователно, ще се събиратъ като данѣтъ. Тогава кого сме искали да заблудимъ, като казваме, че съкращаваме 60 милиона лева отъ бюджета на Министерството на народното просвѣщение и че по общия бюджетъ на държавата става действително намаление, щомъ като по другъ бюджетъ това намаление, тъй да се изразя, се превръща въ увеличение?

Г. г. народни представители! Азъ се интересувамъ повече отъ фонда „Обществени осигуровки“, за който повдигнахъ дума преди едно заседание, но не останахъ никакъ доволенъ отъ обясненията, които ми даде финансовиятъ министъръ. Азъ не се свѣня да изповѣдамъ прѣдъ васъ, и да притуря предъ празните банки въ заседателната зала, че отъ млади години съмъ се отдалъ да служа, споредъ скромните си сили, на работническото дѣло и на социална, на работническа политика въ нашата държава. Още въ онова време, когато не се признаваше, че у насъ съществува работничество, и когато думата „буржоа“ се смѣташе не като понятие за една икономическа категория, а като едно оскърбление, нанесено на нѣкого, когото ви-зирате, както азъ така и моите другари, въобще социалистите въ България, отивахме по работилниците да събуждаме, да организираме младите работници въ просвѣтителни дружества и синдикати, за да се борятъ за подобрене на своето положение. Доиде време, когато въ областта на политиката пакъ Социалистическата партия наложи на своите буржоазни противници да признаватъ съществуването на подрастващото работничество, както и нуждата отъ социално законодателство въ нашата страна. Голѣми борби водѣ навремето си нашето работничество за професионални придобивки и за създаване социално законодателство въ страната. А презъ времето, когато Социалистическата партия бѣ въ управлението, въ 1919 г., тя сполучи да прокара и 8-часовия работенъ день.

Напомнямъ всичката тази история не за да припиша цѣлата заслуга на българския социализмъ за събуждане и организиране на работническото и за създаване на социално законодателство, въ нашата страна, но за да отговоря на мнозина, които се изреждатъ на тази трибуна и които не искатъ да знаятъ за онези всѣкидневенъ черенъ трудъ, който е билъ полагаенъ за събуждане и организиране на българския пролетариатъ, а сѣ наклонни да дадатъ пълната заслуга на държавната властъ, която искатъ да представятъ като единъ арбитъръ или независимъ органъ, ръководящъ се винаги отъ съображения на справедливостъ и закрила на слабите въ нашата страна. Наистина, ние, социалистите, като подчертаваме, че държавата е била единъ инструментъ за господство въ рѣцете на една или друга класа, споредъ обстоятелствата, винаги сме се борили да усилимъ както нашето политическо влияние, а тъй сѣщо и това на демокрацията въ нашата страна, за да стане действително държавата все повече и повече арбитъръ, и да се вдѣхновява въ своите отношения все повече и повече отъ елементите на справедливостъ.

Но държавата не е била и още не е това. Ние не сме се борили никога да изостроуваме — както правятъ нашите противници — класовите борби въ България — една страна, където капитализмътъ не е така развитъ и където разрушенията въ икономическия животъ и въ бита на нашия народъ идатъ въ значителна степенъ както отъ мѣстния факторъ, така сѣщо, въ не по-малка степенъ, а може би по-силна, и отъ въздействието и разрушителното влияние на международния капитализмъ, който иска да третира нашата страна като една колония за експлоатация.

Г. г. народни представители! И сега, въ ново време, когато, поради кризата и редица други обстоятелства, се подхранватъ политически течения, които проповѣдватъ класовата солидарностъ и сѣ повели една война на животъ и на смъртъ противъ социализма, или, както се изразяватъ тѣхните школувани другари въ Германия, противъ марксизма, комуто искатъ да противопоставятъ сбора на всички икономически елементи въ шимето на солидарността, азъ имамъ куража да кажа предъ васъ, че това е една фразеология, на която липсва реална база. И тамъ, където тази концепция намира приложение въ управлението, съвсемъ не е въдворена и съвсемъ нѣма изгледи да бѣде наложена — въмѣсто класовата борба — обществената солидарностъ или справедливостъ. Вѣрно е, че човѣчеството, на първа линия трудящите се маси, водятъ една борба и за общественна справедливостъ, но тая борба продължава и ние всички имаме интересъ да не бѣде тя думи, а да дойде день, часъ по-скоро, за да стане дѣло.

Обаче нито въ корпоративната държава на Мусолини, нито въ националните синдикати на Хитлера е въдворена, въплътена обществената солидарностъ. Напротивъ, фактите говорятъ противното. Ако е рѣчь за Германия, общезвестно е на всички, че спрямо синдикалното движение

въ тая страна, създадено въ течение на 50 и повече години, изградено съ кръв и кости, лишения на грамадна маса работници, днес, когато властта е взета въ името на социалната правда и обществената солидарност, по единъ насилствен, вандалски начинъ се посѣга върху работническите организации, конфискуват се тѣхните имоти, туря се рѣка на тѣхните парични срѣдства, изваждат се изъ строя, хвърлят се въ затвора деятелните синдикални членове, за да премине всичко въ рѣцетъ на една банда подъ шефството днес на нѣкой си д-ръ Лей, който въ Женева, на конференцията на труда, днес не защитава интереситъ на работниците, напр. по въпроса за 40-часовата седмица, поддържанъ и отъ французкото правителство, а се реди на страната на господаритъ, когато цѣлата работна класа, организирана въ свѣта, безъ разлика на политически нюанси, се застъпва за провеждането на 40-часовата седмица, дори и когато потиснатото подгнетъ на силна цензура и политическо безправие, образцово до нине германско работническо движение, също пледира за намаляние на работния день.

Ето защо ние, социалиститъ, продължаваме да смѣтаме, какво борбата на работническата класа за удовлетворение на непосредственитъ нужди и за защита на каталитични и бждени интереси трѣбва да става на началата на свободното синдикално движение, изградено отъ самитъ работници, заинтересовани въ него, на една демократична база, а не командувано отъ държавата или отъ който и да било друга власт и използвано за нейни партийни цели — както това е въ Италия, и както въ Германия се мѣчатъ да го сторятъ.

По тѣзи съображения азъ не очаквамъ, че и напѣнтъ на българското национално движение по отношение на новъ типъ работническа организация ще може да премахне класовитъ противоречия между господари и работници, като събере въ една организация доплавия работникъ и Яблански, или неговъ представителъ, въ името на обществената справедливостъ и на премахване на класовитъ противоречия.

II. Бръшляковъ (д. сг. II): Такава идея нѣма.

К. Настуховъ (с. д.): Споредъ мене, лъжатъ се ония, които искатъ да отклонятъ работническата класа отъ нейния естественъ пътъ на свободна и неутрална синдикална организация, въ името на непосредствени икономически интереси, за подобрене на положението. Азъ мисля, че тия синдикали не ще бждатъ нищо друго, освенъ единъ новъ типъ партийна организация, и че онѣзи, които отиватъ да членуватъ въ тѣхъ, сѣ намѣрили само единъ другъ начинъ да проявятъ своята партийностъ и чрезъ идването на власт на една партия да могатъ, ако сѣ печатари въ частни печатници, да измѣстятъ другаритъ си въ Държавната печатница; ако сѣ желѣзари въ частни работилници, да минатъ въ приютъ подъ закрилата на държавата. Нищо повече нѣма да дадатъ, освенъ да разнебитъ синдикалното движение и да му дадатъ ярки, не политически, а партизански цели, тѣй както го разнебити и Комунистическата партия, която учи работническото, че нѣма нужда отъ каталитични залгалки и че е дошло времето да се извърши чрезъ една революция корененъ превратъ за пълното социално и икономическо преустройство на обществото — една илюзия, която не дава резултати, но тласка работническата класа въ фалшиви пътища, въ които ще я тласкатъ и всички онѣзи, които си турятъ за целъ да я отклонятъ отъ нейнитъ прѣки задачи на свободно синдикално организиране.

Г. г. народни представители! И най-некултурниятъ работникъ, като си даде смѣтка не за онова, което се проповѣдва, не и за онова, което въ нашата страна съществува като законъ, но за действителното положение на работитъ, както и за фактичната политика на държавната властъ по отношение на работническото, ще се разочарова отъ държавата, ще изпита едно чувство на възмущение и на протестъ противъ крепнѣщото неравенство въ отношенията на държавата къмъ различнитъ класи и икономически категории въ нашата страна, къмъ безгрижието на държавата, която, дори въ времена на такава опустошителна криза, на която е изложено, наредъ съ другитъ трудещи се класи, и работническото въ нашата страна, нехае къмъ него и лѣе само платонически слъзи.

Мене ми е приятно, че дори представители отъ буржоазенъ лагеръ констатираха това отъ трибуната на Народното събрание. Разбира се, ние не бихме желали да бжде така. Нашата концепция не върви въ посока, щото държавата да бжде все по-жестокъ, по-немилиствива, по-безприжна къмъ работническото, та да се подсили ожесточението и недоволството въ неговата срѣда. Ние сме били

винаги на мнение, че колкото по се смекчавагъ отношенията между различнитъ класи и колкото повече държавата става отзивчива къмъ воплитъ, страданията на най-долнитъ класи въ нашето общество, толкова по-правилно ще се извърши социалното и политическо развитие и толкова по-лесно ще се стига къмъ една по-съвършена целъ. Това ние бихме желали да върши и нашата държава. За съжаление, азъ не виждамъ тя да го върши.

Г. г. народни представители! Завчера, при разискванията на бюджетопроекта за държавнитъ дългове, имаше случай да задамъ въпросъ на г. министъра на финанситъ, къде е вписалъ 300 милиона лева, които държавата дължи по разнитъ смѣтки на фонда „Обществени осигуровки“ — вѣнъ отъ вносититъ къмъ фонда, които има да се събиратъ и за които едва подиръ нѣколко години се издаватъ червени листове срещу занаятчий, станали неспособни и въ невъзможностъ да посрѣщатъ насѣщнитъ си потребности, а камо-ли да се отчетатъ къмъ тоя фондъ; вѣнъ отъ разсишничеството и разхищението на тоя фондъ чрезъ изяждане на голѣма частъ отъ срѣдствата му отъ излишенъ чиновнически персоналъ, който виси на тоя фондъ; вѣнъ отъ раздаването суми на разни банки, какъто е Индустриалната банка, която е въ несъстоятелностъ и има всички шансове да изяде повече отъ 20 милиона лева работнически пари; вѣнъ отъ всички други неоплихвявания и неизползувания срѣдствата на тоя фондъ. Малко ли е тази сума отъ 300 милиона лева, съ която държавата, проповѣдница на обществена солидарностъ и на справедливостъ е въ неправностъ спрямо работническото въ България?

Мислимъ ли и ние тѣй, както сѣ мислиха преди десетки години нашитъ предшественици — че пролетариатъ въ България нѣма и че той се вербува само отъ мързеливитъ хора? Не виждаме ли, че колкото и въ сравнение съ Европа, по мащабъ, нешиятъ пролетариатъ да е малочисленъ, все пакъ той е една значителна сила по количество и сѣ тенденция да се увеличава численю, въ зависимостъ отъ това, колкото по-голѣми размѣри взема разрушението въ стопанството?

Имаме много работилници, фабрики, тютюневи складове и пр., които сѣ спрѣли, които бездействуватъ. Фондътъ за злополуки не се движи. Фондътъ за безработнитъ, който бѣ определенъ по-миналата година, по наше настояване, на 7 милиона лева, е смѣкнатъ на 2 милиона лева — за икономия. Нѣмаме ли ние право да кажемъ, че на управлението липсва всѣко социално чувство къмъ една класа, хвърлена въ мизерия, но която създава богатства въ нашата страна и за която и приятели, и противници трѣбва да иматъ грижата да ѝ осигурятъ минимално съществуване? Нѣмаме ли право да подчертая, че тукъ като въ огледало, се вижда антисоциалната политика на българския бюджетъ, въ който — макаръ и, споредъ думитъ на финансовия министъръ, да е скромненъ — се предвиждатъ срѣдства за удовлетворение на други нужди, за посрѣщане, макаръ и частично, на нѣкои задължения на държавата, но не се обѣжда зѣбъ по отношение на 300-та милиона, които държавата дължи на фонда „Обществени осигуровки“ и минава въпросътъ съ едно вдигане на рамене отъ страна на министъра на финанситъ и една декларация, че всичко е изядено и нѣма какво да се прави, а заанапредъ да гледаме дано може нѣщо по-хубаво да се стори.

Азъ питамъ: къде останаха проектитъ на бившия министъръ на търговията, г. Петровъ, да създаде единъ източникъ за подсилване на фонда за безработнитъ, напр. чрезъ намаляване броя на цигаритъ въ кутиитъ? Той като министъръ е почувствувалъ нуждата да подпомогне тази маса, която иде отъ малкитъ градове въ София за да намѣри работа, която се скита по улицитъ гладна и безъ подслонъ, която ходи да проси отъ тогава и оногава по нѣкой и другъ левъ, която прибѣгва до полицейска помощъ, за да бжде експедирана обратно по желѣзницитъ, безъ да плаща такса, и която напомня онзи периодъ на западноевропейския капитализъмъ, който се характеризираше като периодъ на първоначално натрупване на капиталитъ и на мизерия крайна на работническата класа.

Какво ни струватъ съществуващитъ закони, съ които се хвалимъ предъ свѣта и предъ всѣки гостенинъ, който дойде отъ Женева, че българската държава има социална политика, че тя, даже когато работническата класа не е тѣй силна, за да се наложи чрезъ икономически и политически борби, по свой починъ дава социални закони и върши една културна работа. Не е ли това една лъжа предъ културния свѣтъ: да парадиратъ нашитъ делегати въ Женева съ нашето социално законодателство, а въ България на практика да има работнически адъ?

Докога ще продължава това противоречие между думи и дѣла? Не е ли време — особено когато кризата е с тенденция на засилване, когато положението всѣки ден става все по-лошо — държавата да помисли за усилване фондовете за безработните, за злополука, за инвалидност и за старост? Не е ли време за създаване предприятия, за да се вмъкне работническото въ работа? Не е ли въ възможностите на държавата и на нейните финанси да отдѣли нѣщо и за тая изхвърлена категория работници у насъ?

Като държа смѣтка за финансовитѣ, стопански и отъ всѣкакво друго естество мѣнчоти на държавната власт, при все това, азъ смѣтамъ, че е време и че може и трѣбва нѣщо да се направи. Правителството на Народния блокъ за своята антисоциална и протъвороботническа политика не може да хвърля вината върху своите предшественици и да си умива ръцетѣ като Пилата. Това би било демагогия с нещастията на едно съсловие. Всѣко едно правителство носи отговорността за своите дѣла. Ако е бездействувало, ако е вървѣло по кривъ път, ако не е имало политика, то си носи отговорността и никой не може да му я прости. Но и онѣзи, които идатъ подиръ него, за безволие или бездействието си не могатъ да се оправдаватъ съ грѣшките на миналото. Ако продължаватъ само тѣхния ходъ, трѣбва и тѣ да бѣждатъ привлѣчени подъ отговорностъ, както и всички онѣзи, които сѣ водили политика въ подобенъ курсъ.

Какво можемъ, г. г. народни представители, ние да искаме? Нищо друго, освенъ да усилимъ, съ решение въ комисията или тукъ, тия фондове, да гарантиратъ възвръщането на онова, което е взето отъ тѣхъ и което трѣбва да се върне, за да се подпомогне тая класа. Инакъ, всичко друго сѣ празни приказки.

Съ думи нѣма да премахнете класовитѣ различия — да турите кучето и котката въ една торба, за да живѣятъ съвмѣстно. На думи нѣма да въплотите обществената солидарностъ. Каквото мнение и да имате за пѣтя, който би билъ най-добъръ да се следва отъ страна на работническото, за да постигне своите цели и задачи, една задача никой не трѣбва да изпуца изъ предъ видъ. Тая задача на момента е: дайте хлѣбъ, дайте работа, дайте ефикасна помощъ на една класа, която е създателка на нови и модерни богатства! Отърсете се отъ миналото, за да тръгнемъ изъ пѣтицата, които водятъ напредъ, къмъ едно по-свѣтло бѣдеще на нашата държава и на нашия народъ. (Ръкоплѣскания отъ лѣвицата и отъ земледѣлцитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Икономовъ.

Д. Икономовъ (нез. раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! И азъ съмъ отъ оная плеада — макаръ и въ по-скромнѣ, бихъ казалъ, масшабъ — дейци, за които г. Пастуховъ каза, че сѣ прекарвали младинитѣ си въ клубоветѣ на работницитѣ, тамъ, дето нѣвга ние се мъчехме да издигнемъ тѣхното съзнание. И азъ не съжалявамъ, че съмъ вършилъ това толкова време, защото всичко онова, което ние правѣхме навремето, сега виждаме да никне и да дава своя плодъ.

Нѣвга, още въ 1908 г., министърътъ на правосѣдието тогава, д-ръ Кръстевъ, отъ кабинетъ на демократитѣ, каза, че въ България нѣма работничество. Тогава трѣбваше въ клубоветѣ ние да се мъчимъ да доказваме съ малкото статистически данни, съ които се разполагаше, че все има нѣщо, за което можеше да се говори, и да построаваме нашитѣ марксистически разбирания. Вѣрно е, че тогава ние черпѣхме нашитѣ тезиси за социалното преобразуване на свѣта отъ Западъ. Нашитѣ учители бѣха въ Германия, въ Франция, ние тѣхъ слушахме и се мъчехме да намѣримъ тукъ почва за тѣхнитѣ учения, да ги приспособяваме, смѣтайки, че по такъвъ начинъ изпълняваме нашето призвание на общественици, колкото и въ малък масшабъ да сме били такива — говоря за мене и за подобнитѣ на мене.

Почнахъ съ това, г-да, за да дойда и днесъ да кажа, че пакъ въ центъра на тежестъта на всички свѣтовни проблеми си остава социалната политика на респективнитѣ държави и на цѣлия свѣтъ. Ако хвърлимъ погледъ днесъ върху всички международни конференции, центърътъ на тѣхнитѣ разисквания е пакъ въпросътъ за работническото, за неговото положение, за изхода отъ безработицата, която гнетѣ цѣлия свѣтъ, и за възможнитѣ перспективи въ бѣдеще. Защото, безъ да демагогствуваме — най-малко въ тая зала може да се върши това — трѣбва да подчертаемъ основната максима, че трудящитѣ се отъ селото и града сѣ фундаментътъ на всички държави, че тѣ сѣ творцитѣ на материалнитѣ блага, тѣ сѣ и класата, около която се въртятъ всички свѣтовни социални

проблеми. И днесъ, при разглеждането на този законопроектъ, пакъ въ центъра стои въпросътъ за социалното законодателство въ нашата страна, респ. общественитѣ осигуровки у насъ.

Г-да! Работническата класа у насъ, безспорно, има две тенденции въ своето политическо развитие: отъ една страна, тенденцията, която изрази г. Пастуховъ, а, отъ друга страна, тенденцията, която бѣ осъждана тукъ, отъ тая трибуна, чрезъ съответно законодателство, защото се намира, че пѣтятъ, който тя сочи, е разрушителенъ за държавата, следователно, извънъ обсега на законитѣ. Не ще се впускамъ въ тая материя, но бързамъ да възража на тезата, която изложи тукъ г. Стойчо Мошановъ. Той хвърли върху работническото упрѣкъ за туй, че въ миналото то следвало масово разтурената Комунистическа партия — защото партията на широкитѣ социалисти никога не е била масова — и каза, че това работничество никога не е можало да се приобщи къмъ държавата, а било използвано за партийни цели и въ края на краищата доведено отъ бившата комунистическа партия до положението да бѣде злепоставено и подложено на онова преследване, свидетели на което сме всички ние.

Г. г. народни представители! Когато се хвърля тоя упрѣкъ, трѣбва да се знае, че историята ще опредѣли кой е виновенъ и докъде стига неговата вина и отговорностъ, и дали работническото у насъ имаше вина за всичко онова, което вече съставлява история за насъ. Но азъ искамъ да отхвърля специално упрѣка, който се хвърля тукъ за неприобщаването на работническото къмъ държавата — че туй неприобщаване имало като послѣдница разтурянето на партията, която водѣше работническото като авангардъ, и наказанията, които то понесе, като даде грамадно количество жертви. Азъ ще помена само за оная голѣма несправедливостъ, която се извърши спрямо него съ разтурянето на кооперация „Освобождение“, която бѣше една кооперативна централа безъ никакъв политически нюансъ или поне съ такъвъ, какъвто има днесъ и кооперативната централа „Напредъ“. Тая кооперация, безспорно, бѣ най-мощниятъ икономически факторъ за стоковата размѣна въ България.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Кооперативна централа „Напредъ“ нѣма ли връзки съ широкитѣ социалисти?

Д. Икономовъ (нез. раб): Азъ казахъ, г. министре, до толкова поне, до колкото има кооперативна централа „Напредъ“. Но и по закона тя обединяваше безпартийни хора въ тая страна. Тя броеше 70.000 члена, между които само 10.000 души бѣха партийни членове, а 60.000 души бѣха предимно работници и селяни, между които даже и явни противници на Комунистическата партия тогава. И азъ казвамъ: когато се говори за приобщаване на работническото къмъ държавата, нека не се забравя, че и държавата спрямо него въ тоя случай се отнесе тъй, че не да се приобщи то, ами, напротивъ, съ съвсемъ други чувства да се отнася къмъ тая държава.

Г-да! Тукъ въ самия този фондъ за обществени осигуровки нѣколко цифри фразантно показватъ, че държавата пакъ действително се отнася мащенски къмъ работническото. Де сѣ тѣзи цифри? Фондътъ „Обществени осигуровки“ почива на принципа да участвуватъ въ него работницитѣ, работодателитѣ и държавата. Този основенъ принципъ, обаче, на дѣло не се спазва. Ето цифритѣ, какво казватъ. Фондъ „Злополука“. Въ него участвуватъ по равно работницитѣ и господаритѣ, като заплащатъ по половина отъ това, което се следва. Държавата не дава нито една стотинка по този фондъ „Злополука“, когато и тя би следвало да участвува, защото се ползува също, както и господаритѣ, отъ печалбитѣ, които се придобиватъ въ фабричитѣ и другитѣ индустриални заведения, чрезъ съответнитѣ данъци и чрезъ данъцитѣ на работницитѣ и на работодателитѣ. По фонда „Болестъ и майчинство“. Тамъ е било предвидено въ миналото държавата да дава 13 милиона лева, а сега — само 2 милиона лева. Въ фонда „Инвалидностъ и старостъ“ по-напредъ е било предвидено държавата да дава 20 милиона, а сега — само 2 милиона.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Колко е дала, като е предвидено толкова?

М. Бойчиновъ (д. ст. Ц): Държавата дължи 250 милиона лева на фонда.

Д. Икономовъ (нез. раб): Не е важно колко дължи. Азъ вземамъ други цифри. Въ фонда „Безработица“ също

е било предвидено държавата да дава 7 милиона лева, а сега се предвижда да даде само 1 милион лева. Виждате систематически тенденцията държавата да не участва.

Министър-председател Н. Мушанов: 10 милиона лева.

Д. Икономов (нез. раб): Не, 1 милион лева съм предвидил в държавния бюджет за фонд „Безработица“.

А. Пиронков (д. ст.): Въ държавния бюджет ги няма, тукъ ги има. Не могат да постъпят.

Д. Икономов (нез. раб): Азъ говоря сега за фондовете. Азъ подчертавам тенденцията, отъ година на година държавата все повече и повече да намалява своето участие в фонда „Обществени осигуровки“. Сега, когато държавата намалява своето участие тамъ, когато работодателят даватъ половината и работниците даватъ половината, какъ искате работникът да се приобщи къмъ държавата и да смѣта, че тя е готова винаги да му се притече на помощъ? Защото, както казахъ въ началото, пиедесталът на благата въ една страна, това е работничеството, обаче когато дойде за него да се дава, вие виждате тенденцията все да бжде намалявано това участие на държавата.

Какви искания има работничеството, като непосредствени, сега-засега спрямо фонда Обществени осигуровки? Първото нѣщо, това е: помощта, която се дава, особено по безработицата, да бжде достатъчна. Какво значи „достатъчна“? Това значи да отговаря поне на половината отъ надницата, която работникътъ получава, когато е заетъ въ производството. Ами това е свършено скромно искане, г. г. народни представители. Този, който твори благата въ тази страна, той иска въ дни, месеци и години на онуждение една съответна малка помощъ отъ държавата. Не я иска като милостъ, не я иска като подаяние — той е правилъ своитѣ вноски въ фонда и сега чака тая помощъ. Но когато дойдатъ лоши месеци, особено зимни месеци, когато безработицата най-много бушува, и работниците поискать да се явятъ предъ трудовата инспекция, обикновено или биватъ разгонвани, или имъ се дава свършено незначителна частъ отъ това, което би трѣбвало да имъ се даде. И когато работникътъ отиде да чака да получи своята помощъ, вмѣсто да получи парична такава, той получава камшика на стражаря, защото е отишълъ да направи своето искане! Вие разбирате, тогава, дали чувство на задоволство, или чувство на негодувание по отношение на държавата ще възбуди у този работникъ начинътъ, по който го третира държавата при раздаване помощитѣ отъ фонда „Безработица“.

Министър-председател Н. Мушанов: Можете ли да ми кажете, каква безработица има днесъ всрѣдъ индустриалнитѣ работници въ България?

Д. Икономов (нез. раб): Официалната статистика показваше, че българскитѣ безработни сѣ около 17—18 хиляди души. Това сѣ изобщо онѣзи безработни, които сѣ регистрирани въ трудовитѣ инспекции.

Министър д-ръ А. Бояджиев: Временно безработни.

Д. Икономов (нез. раб): Онѣзи които сѣ регистрирани въ даденъ моментъ въ инспекцитѣ. Тѣхното число намалява въ зависимостъ отъ ангажирването на тютюневитѣ работници презъ сезона, а друга частъ намира плащентъ на своя трудъ въ селата въ полска работа. Но общо взето, официалната цифра, която се посочва, е 18.000 души. Статистиката, обаче, която се води въ работническитѣ синдикати — това се знае — удвоява и утроява тая цифра на безработнитѣ, и то не изкуствено, а по данни, събрани отъ синдикатитѣ, отъ тѣзи, които сѣ по-прѣко заинтересовани въ правилността на тая статистика. А общо въ България, по изчислението на синдикатитѣ, въ най-голѣмата безработица числото на безработнитѣ стига къмъ 100 хиляди души. Това е вече едно число доста внушително, за да не може пренебрежително да се погледне на положението и да се каже, че безработицата у насъ била много малка.

Министър-председател Н. Мушанов: Навѣрно, вжрѣ трѣбва да впишемъ и нашитѣ народни представители! (Веселостъ)

Д. Икономов (нез. раб): Да, г. г. народни представители, тая вечеръ има много души да се впишатъ между безработнитѣ! Тая вечеръ действително числото на безработнитѣ се увеличи много!

М. Бойчиновъ (д. ст. Ц): Ще се регистриратъ!

Д. Икономов (нез. раб): Друго искане, което издигатъ работниците сега, то е свободниятъ лѣкарски изборъ. Защото, действително, това бѣ единъ гнетъ, да не може работникътъ свободно да получи лѣкарска помощъ отъ онзи лѣкаръ, когото той смѣта, че е най-подходящъ. Безъ да искамъ да навлизамъ въ компетентността на тѣзи, които сѣ призвани въ тая областъ да говорятъ, ще забележа, че, както е известно, медицината до известна степенъ е и външное и, следователно, ако работникътъ или съответниятъ нуждающъ се отива при лѣкаръ, у когото има вѣра, има и по-голѣма надежда да получи и облекчение. И въ туй отношение трѣбва напълно да бжде възприето искането на лѣкаритѣ и на работниците за пълна свобода по отношение на лѣкарския изборъ. Необходимо е сѣщо въ всички онѣи случаи, когато има нужда отъ лѣкарска помощъ — при болестъ, при майчинство, при злополука и т. н. — тая помощъ да бжде навреме дадена и да бжде дадена тѣй, както се изисква отъ интереситѣ на тѣзи, които участвуватъ въ фонда.

Но свързвайки тия искания за непосредственитѣ интереси сѣ малко по-далечнитѣ интереси, ние нагазваме въ една областъ, кждето атаката е най-силна ерещу онѣи, които мислятъ като мене, т. е., че работниците иматъ право най-после да си образуватъ професионални синдикати, че могатъ да се събиратъ да разглеждатъ непосредствено интересувачи ги икономически въпроси, че могатъ тия синдикати да бждатъ свободни, че могатъ да носятъ каквото щете име. Но когато тия синдикати препратъ да бждатъ къмъ Работническата партия, тогава вече наставка, което се казва класова гонитба срещу тия работници, които мислятъ, че могатъ и тѣ да бждатъ организирани не само професионално, но и политически въ една партия. И на тая база, за разлика отъ г. Пастухова, азъ мисля, че тая милостъ работниците нѣма да я получатъ. Затова тѣ ще продължаватъ въпрѣки всичко да градятъ своитѣ организации. Нека ви кажа въ туй направление, че наврѣдъ вече и либералнитѣ буржоазни партии се мжчатъ да образуватъ при себе си работнически синдикати. Мжчатъ се, защото виждатъ, че бждещето е тамъ, кждето се стичатъ голѣмитѣ работнически маси въ подкрепа на тая или оная политическа организация. По блѣдо копие на тия партии въ чужбина, партията на г. Цанковъ въ България се опита да организира национални синдикати, но съдбата имъ е много трагична.

П. Чорбаджиев (д.): Смѣшна е, не трагична.

Д. Икономов (раб): ... не искамъ да употребя друга, по-силна дума. Отначало, при образуване на тия национални синдикати, въ тѣхъ се стекоха хиляди работници. Днесъ обаче, въ националнитѣ синдикати на Цанковъ сѣ останали едва 1/4 отъ тѣхъ. Защо? Защото най-напредъ подмамниха работниците съ топлата чорба, която имъ посочиха презъ м. декемврий — тѣмко тогава, когато бушуваше най-голѣмата безработица, когато започваше студътъ. За тая топла чорба отидоха тамъ работниците, записаха се, за да увеличатъ кадритѣ на националнитѣ работнически синдикати. Но азъ следя отблизо живота имъ и забелязвамъ, че напоследъкъ една значителна група работници излѣзоха отъ тия синдикати. Въ единъ позивъ, печатанъ въ „Демократически гласоворъ“ — пл. „Славейковъ“, другъ, печатанъ въ в. „Знаме“, и въ трети, разпространяванъ отъ ржка на ржка между работниците, се казва: „Ние бѣхме измамани. Ние мислѣхме, че действително ще имаме свободни национални синдикати, но насъ ни направиха катраници и ни мъкнѣха следъ партията на г. Цанковъ. Ние заявяваме — пишатъ тия работници — че бѣхме заблудени и напускаме националнитѣ синдикати, търсейки новъ спасителенъ пътъ. Въ този моментъ тѣ се люшкатъ. Единъ отъ тѣхъ отидоха въ клуба на партията на г. Цанковъ, други останаха въ клуба на ул. „Мария Луиза“, който отъ два месеца вече е затворенъ поради липса на работници въ него. Това е съдбата на всички изкуствени работнически движения.

Дали работничеството ще успѣе въ организациитѣ отъ националистически характеръ, подобни на тия, създадени отъ Мусолини и отъ Хитлеръ, или ще успѣе въ своитѣ собствени организации, на тая тема яѣма да споримъ, г-да. Азъ съмъ убеденъ, че бждещето е на работничеството, организирано въ свои собствени, самостоятелни организации, защото тия организации сѣ окрилени отъ мисълта за социална прѣвда, защото въ тѣхъ е количеството и качеството на работничеството, защото тѣ сѣ творцитѣ на всичко, което дава възможностъ на цѣлото човѣчество да живѣе. Следователно, тѣмъ принадлежи бждещето. И азъ

съмъ увѣренъ, че работническото въ България ще върви по същия пътъ, по който сѣ вървѣли братскитѣ партии въ по-напредналитѣ страни.

К. Караджовъ (з): Другаде може, но въ България — не.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Листата на ораторитѣ е изчерпана.

Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Г. г. народни представители! Разглеждаме законопроекта за бюджета на разнитѣ фондове. По бюджета на Министерството на народното просвѣщение се казаха доста думи по поводъ на фондовете, които обслужватъ нашето основно образование, и не на менъ се пада да защитавамъ законопроекта за бюджета на фондовете. Но понеже въ него се засѣгатъ много фондове, които иматъ прѣка връзка съ нашето народно образование, дълженъ съмъ да кажа нѣколко думи като освѣтление на това, което се каза отъ г. г. народнитѣ представители. Защото, когато е въпросъ да освѣтлявашъ, когато е въпросъ да давашъ препорѣки, тогава можешъ да бѣдешъ слушащъ и добре слушащъ, и това, което кажешъ, да се вземе подъ внимание. Но когато е въпросъ да атакувашъ и то да атакувашъ безпощадно, и когато желаешъ да си вадешъ заключения такива, каквито ти уйдисватъ, съ предпоставки своеволни, тогава не ще и дума, че твоитѣ атаки ще трѣбва да бѣдатъ освѣтлени, за да не се получи онова мнение и заключение, което тѣ не заслужаватъ.

Когато разглеждахме бюджета на Министерството на народното просвѣщение, тогава много отъ г. г. народнитѣ представители, вземайки думата по него, критикуваха го най-безпощадно, затуй защото съ него се спѣвало народното образование, защото сме премахвали гимназии, реалки и защото не сме давали на нашия народъ свободата да се образова. Тогава се употребиха много термини, които не би трѣбвало да се казватъ. Но днесъ, когато гледаме бюджетопроекта на фондовете, тѣ се убѣдиха, че въпросъ за премахване на гимназии нѣма, въпросъ за премахване на реалки нѣма, въпросъ за спѣване на нашето национално образование нѣма. Защото това, което тогава ви говорихъ, то е дѣло свършено — нито една гимназия, нито едно учебно заведение въ България не е премахнато отъ съществуващитѣ досега. Следователно, нашето народно образование съ нищо не е спѣнато, а, напротивъ, употребени сѣ неимоверно голѣми усилия, за да се намѣрятъ срѣдства да бѣде то продължено, да бѣде то засилено, да бѣде то развито. Може да бѣде упрѣкнатъ фондътъ, който въ бѣдеще ще поддържа гимназиитѣ и нашитѣ реалки, може по него да се каже, че той не е достатъченъ. Но когато вие говорите за него, дължни сте да употребите малко статистика, дължни сте да погледнете малко въ миналото на фонда и да видите, доколко е билъ достатъченъ да поддържа тѣзи реалки и гимназии, които миналата година бѣха предвидени въ него. И ако вие въ изложението, ако въ бюджетопроекта виждате, че този фондъ, който е поддържалъ миналогодишнитѣ гимназии и реалки, е можалъ само до 1 мартъ т. г. да получи 18.759.247 л.; и ако вие виждате положителното перо, че за нуждитѣ на тия гимназии дотогава сѣ разходвани само 10.849.717 л. и че имаме наличностъ отъ този фондъ 8 милиона лева, явно е, положително е заключението, че действително този фондъ, така гласуванъ, е напълно способенъ да поддържа гимназиитѣ и реалкитѣ, които въ миналогодишния бюджетъ сѣ предвидени. Защото, г. г. народни представители, макаръ бюджетното упражнение на тѣзи гимназии и реалки да не е още приключено, постигненитѣ, които сѣ станали следъ 1 мартъ т. г., и този остатъкъ отъ фонда, който съществува сега, сѣ предостатъчни да могатъ тѣзи гимназии и реалки да бѣдатъ поддържани до новата учебна година.

Действително, за да може фондътъ да бѣде засиленъ и за да могатъ новитѣ гимназии, които миналата година фигурираха въ държавния бюджегъ, да бѣдатъ напълно издържани, такситѣ сѣ увеличени. Действително, новъ данѣкъ се налага. Тѣзи жертви сѣ необходими, защото когато говоримъ за образование и когато не желаемъ неговото спѣване, естествено е, че трѣбва да намѣримъ и срѣдства, за да могатъ да бѣдатъ задоволени нуждитѣ на тѣзи гимназии. Атакуваха се постановленията на чл. 4, който предвижда такситѣ. Признавамъ, че тѣ сѣ увеличени, че сѣ една тежестъ, но ние предвиждаме забележки, въ които е казано положително, че беднитѣ деца се освобождаватъ и е казано по кой начинъ става това. Има една такса за-

дължителна отъ 500 л., която фигурираше и въ миналогодишния бюджетъ и отъ която никой не бѣше освободенъ. Права декларация, че отъ тая такса беднитѣ ще бѣдатъ свободени. Чрезъ една забележка, която ще предложатъ въ бюджетарната комисиия, тая такса за беднитѣ ще бѣде премахната. Отъ децата на военнопленитѣ или отъ сирацитѣ отъ войнитѣ — така, както бѣше предвидено и въ миналитѣ години — тѣзи такси нѣма да се събиратъ.

Но, г. г. народни представители, за да може фондътъ да бѣде подсиленъ и обезпеченъ, ние увеличихме таксата на нашитѣ младежи, които постѣпватъ въ чуждитѣ училища, а така сѣщо обложихме и общинитѣ. Защитникъ на чуждитѣ училища тукъ нѣма да бѣде никой, защото най-после националенъ егоизъмъ и много други съображения ни дуктуватъ да искаме българското дете да посещава само българскитѣ училища. Ние не увеличаваме такситѣ затуй, че искаме да спираме нашитѣ деца, да не постѣпватъ въ чуждитѣ училища — това не е нашата политика. Когато говорихъ по бюджета на просвѣтата, азъ ви казахъ и тогава, че ние сме длѣжни да направимъ българското училище годно, да му създадемъ условия, да конкурира чуждитѣ училища и да бѣде способно да задоволява нуждитѣ на нашитѣ малки ученици, да могатъ да изучаватъ и чужди езици, за да нѣма нужда да отиватъ да се учатъ другаде. Тая ще бѣде политиката на правителството — а тя ще бѣде политика на всѣко правителство — да усъвършенствува нашето основно, нашето прогимназиално и нашето гимназиално образование, за да може действително да задоволява съ достоинство нуждитѣ на българското дете. Но такситѣ за чуждитѣ училища увеличихме, защото увеличихме такситѣ и въ българскитѣ училища. Съ това не правимъ политика на омраза къмъ чужденцитѣ. Съ този въпросъ не може да спекулира никой. Просто ние търсимъ приходи за този фондъ, за да могатъ гимназиитѣ да бѣдатъ обезпечени. И тогава имамъ възможността да кажа на г. г. народнитѣ представители, че това, което става и което е станало миналата година, то не е въ реда на нѣщата. Единъ законъ за фондовете е толкова по-добъръ, когато той се отнася само до фондовете. Въ него не бива да фигуриратъ никакви постановления, които нѣмаатъ прѣка връзка съ тѣзи фондове. Но една аномалия е гимназии да съществуватъ като фондови, да се поддържатъ отъ фондовете, а да не бѣдатъ държавни! Казахъ ви и тогава и днесъ ще ви го повторя, че бѣдещитѣ законъ за народната просвѣта, който е готовъ, урежда тая материя по единъ радикаленъ, по единъ положителенъ начинъ — гимназиитѣ въ бѣдеще ще бѣдатъ само държавни. Кѣде ще бѣдатъ и какъ ще се уреждатъ тѣ, законътъ го предвижда. Той е готовъ и ще ви бѣде поднесенъ на обсъждане. Приходитѣ отъ такситѣ и приходитѣ отъ общинитѣ ще влѣзатъ тогава въ държавния приходенъ бюджетъ, а държавата ще поддържа гимназии тамъ, кѣдето намира за нужно и необходимо. Обложихме и общинитѣ. Понеже много се викаше и много се спекулираше съ тукашната община, защото имала 6 държавни гимназии, затуй, както виждате, въ проекта предвиждаме Софийската община да даде 5 милиона лева, което е равносилно на издѣжката на две гимназии.

Така щото, г. г. народни представители, ние ще трѣбва да гласуваме тия фондове. Така гимназиитѣ ще бѣдатъ издържани, и нашето народно образование нѣма да бѣде спѣвано, както мнозина предполагатъ. Има още единъ фондъ, който се предвижда и за който приходитѣ сѣ осигурени. Уважаемиятъ г. Лѣкарски говорѣше за фонда „Културно подпомагане на учителитѣ“. Този фондъ е много малъкъ, но той се отнася само до почивнитѣ станции на учителитѣ, които се правятъ въ Лѣвжене и въ Баня. Постройката е готова — тя е дадена на предприемачъ — ситуациитѣ сѣ изпълнени и е въпросъ само за изплащане. Така че да не прави никому впечатление, че се предвижда тая сума. Касае се за работи, които сѣ изпълнени и които само трѣбва да се платятъ, за да могатъ тия почивни станции действително да отговорятъ на своето предназначение.

Стипендиитѣ, които се предвиждатъ по този фондъ, сѣ давани и въ миналото. Тогава е имало забележка, споредъ която стипендии сѣ давани само на деца на учители. Сега тази забележка е премахната и ще въведемъ конкурсъ. Сѣтаме, че за даване на стипендиитѣ е необходимо да има непремѣнно конкурсъ, да има една гаранция, защото държавата, която подпомага нѣкого, отъ какъвто и да е фондъ, трѣбва да подпомага този, който е способенъ, който заслужава да бѣде подпомогнатъ. Така че стипендиитѣ ще бѣдатъ давани само по конкурсъ на всѣко дете, което е способно. Сѣтаме, че конкурсътъ ще бѣде достатъчна гаранция.

Колкото се отнася до фонда „Народни читалища“, трябва да кажа, че колкото и да желаемъ, той не може да бъде увеличенъ. И тамъ пакъ частната инициатива е, която допринася повече. Помощи трябва да се търсятъ отъ другде, защото държавата не е въ състояние да даде за читалищата повече отъ това, което се предвижда въ фонда.

Нѣкои отъ господата, които вземаха думата, се изказаха и за „Посмъртния фондъ“ на учителитѣ — едно много благородно дѣло, една много благородна инициатива, която е осигурила бѣднинитѣ на учителскитѣ семейства. Тукъ, въ бюджета на фондоветѣ, посмъртниятъ фондъ не фигурира, защото законътъ за този фондъ казва, че той се управлява отъ Министерството на просвѣщението и е въ негово разпореждане. Приготвяваме единъ законопроектъ, споредъ който вноскитѣ въ този фондъ се увеличаватъ малко, обаче и посмъртната премия отъ 30.000 л. се увеличава на 50.000 л. за да може действително семейството на учителя, който въ продължение на 20—25 години дава жертви да не бъде оставено на улицата, а да бъде подпомогнато що-годе.

Фондътъ „Физическо възпитание“ има своитѣ приходи по специалния законъ за физическо възпитание. Въ чл. 25 на този законъ се урежда по кой начинъ се управлява този фондъ. Приходите на този фондъ, които сѣ вѣнъ отъ бюджета, сѣщо сѣ уредени въ закона и сѣ подъ прѣкия и пълнъ контролъ на Министерството на народното просвѣщение. Огъ тамъ се направлява и физическото възпитание на българската младежъ тамъ е и уредникътъ, този, който бди за физическото възпитание и образование на българската младежъ.

Съ тия малки бележки, г. г. народни представители, които дадохъ, като обяснение по нѣкои въпроси, които се отнасятъ до народното просвѣщение, азъ ви моля да гласувате законопроекта за бюджета на фондоветѣ на държавата за 1933/1934 финансова година, като ония поправки и добавки, които сѣмѣтаме за необходими да се направятъ, ще ги направимъ въ бюджетарната комисия. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители приема на първо четене законопроекта за бюджета на разнитѣ фондове на държавата за 1933/1934 финансова година, моля, да вдигне ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следната точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за уреждане наемнитѣ отношения.

Г. Говедаровъ (д. сг): Нѣма кворумъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Г. председателю! Съгласно правилника, моля да констатираме, че нѣма кворумъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Законътъ за наемнитѣ отношения е важенъ законъ. Нека да се остави за утре.

А. Пиронковъ (д. сг): Провѣрете колко народни представители има тукъ и, ако има кворумъ, тогава да се пристѣпи къмъ гласуване.

Г. Говедаровъ (д. сг): По никой начинъ нѣма да се съгласимъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Г. председателю! Моля Ви да изпълните правилника. Вие трябва да бдите за изпълнението на правилника. Азъ апелирамъ и къмъ г. министъра на правосъдието да не върши дѣлото на министъръ Муравиевъ. Това не е почтено.

Б. Ецовъ (д): Спомняте ли си какво бѣше въ вашата Камера?

А. Пиронковъ (д. сг): Никога не е било това!

Б. Ецовъ (д): Защо правите шумъ?

Г. Говедаровъ (д. сг): Не можемъ да се съгласимъ. Утре може да стоимъ по-късно и ще гласуваме законопроекта, но сега не може.

П. Чорбаджиевъ (д): Само двама души сте отъ опозицията!

А. Пиронковъ (д. сг): Заставете болшинството си да бъде тукъ!

Г. Говедаровъ (д. сг): Всичко 27 души присѣствуватъ. Тѣ не правятъ никакъвъ кворумъ.

Д-ръ А. Цановъ (р): И само двама отъ опозицията!

А. Пиронковъ (д. сг): Азъ моля, г. председателю, да провѣрите колко народни представители присѣствуватъ.

Докладчикъ В. Янакиевъ (нац. л): (Чете)

„ВРЕМЕНЕНЪ ЗАКОНЪ за уреждане наемнитѣ отношения“.

А. Пиронковъ (д. сг): (Тропа по банката) Г. председателю! Моля Ви се, недейте да Ви правимъ упрѣкъ за тази работа! Вие си имате болшинство, то трябва да е тукъ.

Б. Ецовъ (д): Ами кжде сѣ вашитѣ депутати?

А. Пиронковъ (д. сг): Правителството е длъжно да си докара болшинство тукъ

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Пиронковъ (д. сг): Г. председателю! Пазете Вашия престижъ и престижа на Парламента. Това не може!

Б. Ецовъ (д): Кжде сѣ вашитѣ депутати, г. Пиронковъ? Отговорността е еднаква. Нищо не ви извинява.

А. Пиронковъ (д. сг): Такива скандали не бива да ставатъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): По никой начинъ не може да стане това.

Б. Ецовъ (д): Кжде сѣ вашитѣ депутати?

А. Пиронковъ (д. сг): Нашиятъ депутат не отговарятъ за управлението.

Д-ръ А. Цановъ (р): Тукъ нѣма болшинство, а има Парламентъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Нашия дългъ е да протестираме срещу една мистификация.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Пиронковъ!

Министъръ Й. Качаковъ: (Къмъ А. Пиронковъ) Вие си отидохте и се върнахте сега само за беля!

А. Пиронковъ (д. сг): И това го казвате Вие, г. министре, че съмъ се върналъ за беля, когато азъ изпълнявамъ единъ свой дългъ!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Пиронковъ! Щомъ желаете да спазвате правилника, дълженъ сте най-напредъ да поискате думата и, ако Ви се даде, тогава да говорите! Когато Вие нарушавате правилника, нѣмате право да говорите за този правилникъ!

Б. Ецовъ (д): Той мисли, че е още въ сговористската Камера, когато е дерибействувалъ!

А. Пиронковъ (д. сг): Дайте ми думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г. г. народни представители, да се съгласите да бъде вдигнато сега заседанието и идното заседание да бъде утре, съ следния дневенъ редъ:

Второ четене законопроектитѣ:

1. За бюджета на разнитѣ фондове на държавата за 1933/1934 финансова година;
2. За уреждане наемнитѣ отношения.

Първо четене законопроектитѣ:

3. За допълнение на закона за построяване на сгради за сѣдебни мѣста въ царството;
4. За отпущане на Еронимъ Буфети еднократна държавна помощ;
5. За отпущане народна пенсия на управителя на общественитѣ градини въ София Жозефъ Фрай, и пр.;

6. Одобрение предложението за отпущане народна пенсия на бившия народенъ представителъ Илия Георговъ;

7. Първо четене предложението за измѣнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание;

8. Докладъ на прошетарната комисия.

Който приема този дневенъ редъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 22 ч. 5 м.)

Подпредседатели: { Н. ЗАХАРИЕВЪ
Н. ШОПОВЪ

Секретаръ: ИВ. ВЕЛЧЕВЪ

Зам.-началникъ на Стенографското отдѣление: Д. ДУКОВЪ